

Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme ÖĞRETMENLER ve AİLELER İÇİN EĞİTİM KILAVUZU

*“Ellerim küçük, sütü kasten dökmüyorum.
Bacaklarım kısa, lütfen yavaş yürü ki sana yetişebileyim.
Parlak ve güzel bir şeye dokunduğumda ellerime vurma,
neden vurduğunu anlamıyorum.*

*Lütfen seninle konuştuğumda bana bak,
o zaman gerçekten dinlediğini anlıyorum.
Duyularım hassas, beni bütün gün azarlama,
kendimi aptal hissetmeden
hata yapmama izin ver.*

*Yaptığım yatağın ya da çizdiğim resmin
mükemmel olmasını bekleme,
yapmayı denediğim için beni sev.*

*Unutma, ben çocuğum; küçük bir yetişkin değilim.
Bazen ne dediğini anlamıyorum.*

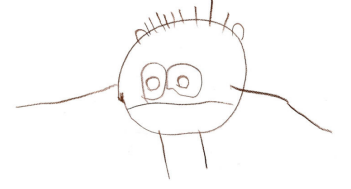
*Seni çok seviyorum,
lütfen beni ben olduğum için sev; yapabildiğim şeyler için değil”.*

Çocuklar Size Güveniyor!

İnsan Hakları Derneđi tarafından yayımlanmıştır.
ISBN: 978 - 975-7090- 23-6

Bu kitap Hollanda Büyükelçiliđi tarafından desteklenen İnsan Hakları Derneđi tarafından yürütölen “Çocuk İstismarını Önleme” projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Berkay Ofset- Ankara
Aralık 2008

Teşekkür...

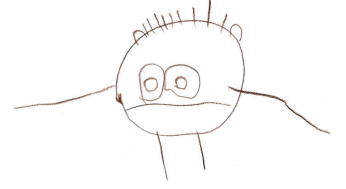
Öğretmenler ve ailelere yönelik geliştirilmiş bu eğitim materyalinin hazırlanma sürecinde emeği geçen Doç.Dr.Figen Şahin'e, Uzm.Psk. Bişeng Özdiñ'e, Sos.Hiz.Uzm. Figen Paslı'ya, Av.Hatice Kaynak'a, Av.Nesrin Hatipođlu'na, projenin başından itibaren değerli katkılarını ve desteğini eksik etmeyen Feray Salman'a ve Öztürk Türkdogan'a, gerek projenin işleyişinde her türlü kolaylığı ve düzenlemeyi yapan gerekse eğitim kitinin hazırlanması ve materyal olarak kullanılacak kısa filmleri çeken Proje Asistanı Dilşah Özdiñ'e teşekkürlerimizi sunarız.

İnsan Hakları Derneđi
Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneđi

İçindekiler

Giriş	1
1. Bölüm : Çocuk İstismarı ve İhmali: Tanımlar ve Göstergeler	3
2. Bölüm: Çocuk İstismarı ve İhmaline Yol Açabilecek Ebeveyn Etmenleri	23
3.Bölüm: İletişim Yöntemleri	29
4.Bölüm: Çocuk İhmalini ve İstismarını Bildirme	35
5. Bölüm: Aileleri Güçlendirme Yöntemleri	43
Ekler	59

Giriş

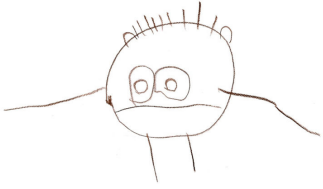
Çocuk istismarı ve ihmali dünyada milyonlarca çocuğu ve ailelerini etkileyen önemli bir toplumsal sorundur.

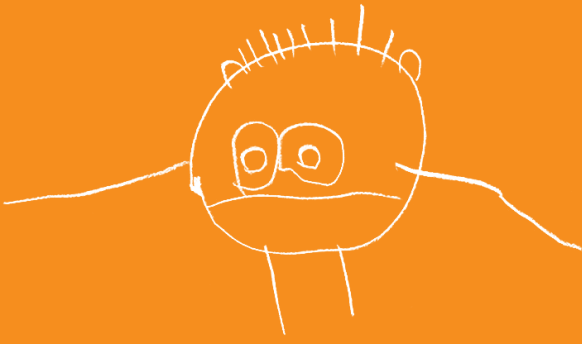
Çocuklar üzerinde bilişsel, duygusal, fiziksel ve sosyal etkileri olan istismar ve ihmal, çocukların yaşamlarında onarılmaz sonuçlara yol açabilmektedir. Eğitimcilerin temel amacı çocukların öğrenmesini zorlaştıran akademik ve çevresel sınırları aşmalarını sağlamaktır. Okula başlayan her çocuk öğrenmek için benzer bir hazırlık sürecinden geçemeyebilir. Bazen bilişsel sorunlar ya da engelleyici koşullar yaşayabilir. Bazen çocukların zorluk yaşamalarına neden olan sosyal, duygusal ya da davranışsal sorunları olabilir. Okul, çocukların ev dışında zamanlarını en çok geçirdikleri mekanlardan biridir. Öğretmenlerin çocukların davranışlarında değişiklik olup olmadığını görme şansları vardır çünkü çocuklarla sürekli bir iletişim halindedirler. Çocuklar eğitim olanaklarından tümüyle yararlanamadıkları zaman öğretmenler bunu anlayacak ve buna müdahale edebilecek donanımda olmalıdırlar. Dolayısıyla öğretmenler çocuk istismarı ve ihmali tanımlayacak kilit bir konumdadırlar. Bir öğretmen olarak, siz öğrencilerinizden biri-

nin istismar ya da ihmal edildiğini fark edebilecek ilk kişilerden birisiniz. Eğer bunu fark ederseniz, gözlemlerinizi çocuğun hayatında önemli etkiler yaratacaktır.

Bu eğitim kılavuzu, bir öğretmen olarak sizlere ve ailelere olası çocuk istismarı ve ihmali sorununu anlatmak, uygun makamlara haber vermek ve mağdur edilen çocuklara destek sağlamayı göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Kılavuz istismar ve ihmal edilen çocuklara dair ipuçları vermek istemektedir.

İlk bölümde çocuk istismarı ve ihmali hakkında temel bir altyapı sunulmaktadır. İkinci bölümde çocuk istismarı ve ihmali yol açan etmenler tartışılırken, üçüncü bölümde istismar edilen çocukla kurulması gereken iletişim yöntemi, çocuğun yaşadığı istismarı dolaylı ve doğrudan anlatma biçimlerine değinilmektedir. Dördüncü bölüm istismarı bildirmeyi anlatmakta, son bölümde ise aileleri güçlendirme teknikleri açıklanmaktadır. Öğretmenlerin çocukların güvenliğini sağlamadaki rolleri yanında eklerde mevzuat ve diğer gerekli bilgilere de yer verilmiştir.

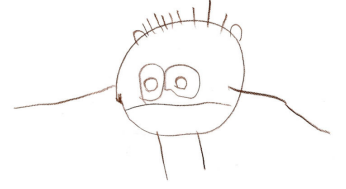

I.BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ
TANIMLAR VE GÖSTERGELER

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ: TANIMLAR VE GÖSTERGELER

Kendinizi ve eğitim içeriğini tanıttın. Programı tanıtırken şöyle bir giriş yapabilirsiniz: “Çocuk istismarı ve ihmali Türkiye’de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul görevlisi olarak, bizler toplumda çocuklar ve aileleriyle ilişki halindeyiz. Her birimiz çocuk istismarının anlaşılmasında, bildirilmesinde ve önlenmesinde çok önemli bir role sahibiz. İlerleyen saatlerde tartışacağımız konular: Çocuk istismarı tanımları, türleri, istatistikler, nedenler; istismarın davranışsal ve fiziksel göstergeleri; ihmal, zorunlu bildirim; aileleri ve çocukları desteklemedeki rolünüz”. İstismar ve ihmal tanımı ve türlerini tanıtarak başlayın. İstatistikleri göstererek devam edin (istatistikler her yıl güncellenmelidir. Ülkenizdeki yerel istatistikleri çıkarın).

Genellikle, istismar ve ihmali tanımlamak kolay bir iş değildir. Bu bölümde, istismar ve ihmal tanımları, türleri ve genel göstergeler üzerinde duracağız. Çocuk istismarı ve ihmali anlamak için araştırmacılar ve sosyal çalışmacılar bir dizi tanımlamalar geliştirmişlerdir.

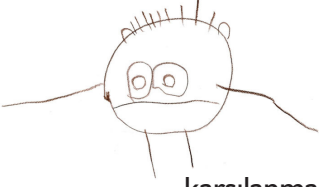
“Genel tanımlar hiçbir zaman mutlak ve kesin tanım değildir. İstismar şüphesi ile ilgili temel aldığınız bilgiler açık ve net olsa da, bildiriminiz sadece çocuk istismarı ile ilgili şüphelerinizle ilgili bir bildirim olacaktır”.

Gösterge Ne Demektir?

Biz “göstergeler” derken genellikle özgül davranışlara, koşullara ya da istismar şüphelerini destekleyecek sonuçlara gönderme yapıyoruz. Örneğin, çocukta görülen belli yara bere izleri istismar göstergesi olabilir. Eğer bir çocuk eve gitmeye korkuyorsa ya da ailesinden korktuğuna dair

belirtiler gösteriyorsa, bu da bir istismar göstergesi olabilir. Çocuk istismarı, çocuğun fiziksel ya da psikolojik gelişimini olumsuz olarak etkileyen davranışlardır. Geniş anlamıyla çocuk istismarı 18 yaşın altındaki çocukların ya da ergenlerin ana-babaları, onları bakıp gözetmek ve eğitmekle görevli öğretmen, usta, koruyucu aile fertleri, vasi gibi kişiler ya da yabancı kişiler tarafından yapılan, **bedensel ve/ya psikolojik** olarak sağlıklarına zarar veren, fiziksel, duygusal, cinsel ya da zihinsel gelişimlerini engelleyen tutum ve davranışlardır. Ancak yapılan bu davranışın, mutlaka çocuk tarafından algılanması ya da erişkin tarafından bilinçli olarak yapılması gerekli değildir.

Çocuk ihmali ise; 18 yaşın altındaki çocukların ya da ergenlerin fiziksel ve psikolojik sağlıkları ve gelişmeleri için temel olan beslenme, korunma, sevgi, gözetim, eğitim ve yol gösterme gibi gereksinimlerinin kendilerine bakıp gözetmekle yükümlü kişilerce yeterince

karşılanmamasıdır. Çocuk ihmali genel olarak fiziksel ve duygusal ihmal olarak iki ana grupta incelenmektedir.

Tüm dünyada ve ülkemizde önemli bir sorun olan çocuk istismarı ve ihmali, çocuğu yalnız içinde bulunduğu dönemde değil ileri yaşlarda da olumsuz olarak etkilemektedir. Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarını şöyle tanımlar: “Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek tüm davranışlar çocuğa kötü muameledir.” Tanım aynı zamanda çocuğun istismar ya da şiddet olarak algılanmadığı veya yetişkinler tarafından istismar olarak tanımlanmayan davranışları da kapsar.

I. İSTİSMAR TÜRLERİ

Çocuk istismarı her yaştan, ırktan ve gelir düzeyinden çocuğu etkiler. Genelde çocuğun tanıyıp güvendiği kimseler tarafından yapılır – bir ebeveyn, akraba, bakıcı veya aile dostu. Çocuk istismarı; fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olarak dört ana grupta incelenmektedir. İstismara veya ihmale maruz kalan bir çocuğa yardım ederken ya da yardım etmeye başlarken atılacak ilk adım istismarın işaretlerini ve belirtilerini bilmektir.

I. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar çocuğun kaza sonucu oluşmamış ve fiziksel zarar görmesiyle ortaya çıkan yaralanmalardır. Çocuğa kasıtlı olarak zarar vermek demektir. Çocuğun yaşamını tehlikeye sokabilir ve uzun dönemli olumsuz etkilere neden olabilir. “Türkiye’de yapılan bir araştırma sonucuna göre fiziksel istismar en sık 4-6 yaş arasında olmakta ve erkek çocuklar kız çocuklara göre daha fazla istismara

maruz kalmaktadırlar. “1 Fiziksel istismar çocuk istismarının en çok görünen ve yaygın şekilde fark edilen biçimidir.

Fiziksel Göstergeler:

Açıklanamayan yara bere ve darbe izleri:

- Yüzde, dudakta, ağızda.
- Gövdede, sırtta, kalçada, baldır bacaklarda morluklar
- Değişik seviyelerdeki iyileşme belirtilerinde el izi, ısıklık izi;
- Kümelenmiş ve düzenli formlardaki şekiller.
- Kemer, elektrik kablosu gibi acı vermek için kullanılan nesnelerin izleri
- Tatil, hafta sonu vb. gibi bir durum sonrası tekrarlayarak ortaya çıkması.

Açıklanamayan yanıklar:

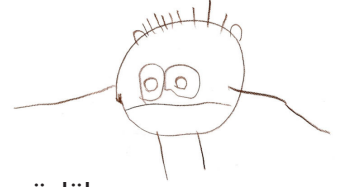
- Özellikle ayak tabanlarında, avuç içinde, sırtta veya kaba etteki puro ve sigara yanıkları
- Daldırma yanıkları (Eldiven ya da çorap tarzında keskin sınırlı yanıklar, çocuğun el ve ayaklarının biri tarafından kaynar suya daldırılması ile oluşurlar, kaza ile bu tip keskin sınırlı yanıklar oluşmaz)

Açıklanamayan kırıklar/çıkıklar, kafa derisinde saç kaybı

- Uzun ve kısa süreli etkiler

- morarma,
- vücudun belli yerlerinde kesikler,
- kırık kemikler,
- iç kanama gibi hemen görülen etkileri gibi
- sarsılmış bebek sendromu (körlük, öğrenme güçlüğü, zihinsel gerilik, felç gibi),
- zedelenmiş beyin gelişimi,
- ömür boyu zayıf fiziksel sağlık.

Değerlendirme: Çocukta açıklanamayan belirtiler, ailenin/bakıcının ve çocuğun anlattığı öyküler arasında çelişkilerin olması, tekrarlayan şüpheli fiziksel göstergeler, anne babanın geçmişlerinde

istismar bulguları, anne babanın çocuğun durumuna kayıtsız kalmaları fiziksel istismar belirtileridir.

“Sorunu bir bağlam içinde değerlendirmeyi unutmayın! Çocuğun yaralarını açıklama biçimi, gelişimi, fiziksel becerisi ve davranışsal değişimleri içinde göstergeleri değerlendirin”.

Davranışsal Göstergeler

- Cezalandırmayı hak ettiği yönündeki tutum
- Yetişkinler ile iletişim kurmaktan sakınma
- Ebeveynlerden korkma
- Eve gitmekten korkma
- Ebeveyn tarafından bildirilen yaralanmalar
- Kendi kendine zarar veren davranışlar
- Aşırı derecede çekingen ya da saldırgan davranışlar
- Fiziksel temastan rahatsız olma
- Ağrı şikayetleri ya da rahatsız hareketler
- İklim şartlarına uygun olmayan ve vücudu saklamak için giyilen giysiler
- Diğer çocukların ağlamasına duyarlı olma
- Okula erken gitme, okuldan geç ayrılma
- Evden kaçma (ergenlerde)
- Sosyal işlevsellik alanında sorunlar
- Yakın ilişki kurmada zorluklar
- Çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ilişkileri kurma
- Karşı gelme bozukluğu

Bilişsel/Akademik Göstergeler

- Gelişimsel bozukluklar
- Okul başarısında düşme

Uzun ve Kısa Dönemli Psikolojik Sonuçları

- İzolasyon
- Korku
- Güven Kaybı
- Depresyon ve anksiyete
- Düşük özdeğerlilik

- İlişki kurmada ve sürdürmede güçlük
- Yeme bozuklukları
- Travma sonrası stres bozukluğu
- İntihar girişimleri

Uzun ve Kısa Dönem Davranışsal Sonuçlar

- Suçluluk
- Genç yaşta, istenmeyen hamilelik
- Uyuşturucu kullanımı
- Düşük akademik başarı
- Suç davranışlarına, şiddet suçlarına, alkol ve diğer uyuşturucu bağımlılıklarına ve kötü niyetli davranışlara yüksek oranda eğilim gösterme

Tartışma Konusu

- İstismar ve Kazara Yaralanma Arasındaki Fark Nasıl Anlaşılır?

İstismar ve kazara yaralanma benzer görülse de aralarında önemli farklılıklar vardır:

- Kaza sonucu oluşmuş kesikler ve yara bereler normalde vücudun kemikli alanlarında olur (kollarda, dizlerde vs). Yumuşak ve korunaklı bölgelerdeki yaralanmalarda (karın, kalçalar) kaza olasılığı düşüktür.
- Eğer bir yaralanma sıklıkla oluyorsa, bunun bir kaza olma olasılığı düşüktür.
- Eğer çok fazla yara bere varsa, özellikle iyileşmenin farklı süreçlerinde oluyorsa, bunun kaza olma olasılığı düşüktür.
- Eğer yaralanmalar bir nesne ile yapılmışsa (elektrik kablosu, odun sopa vs) yaralar acı verici olabilir ve kaza olma olasılığı düşüktür.
- Eğer çocuğun ve ailesinin/bakıcısının yaralanma nedenini açıklamaları arasında bir farklılık varsa istismardan kuşku duyulur.

Senaryolar

Aşağıdaki senaryoları okuyun. Her birinde, fiziksel istismarın fiziksel ve davranışsal göstergelerini teşhis edin. Ayrıca sizi kuşkulandıran göstergeleri de belirleyin. Daha sonra bizim belirlediğimiz göstergelerle sizin bulduğunuz göstergeleri karşılaştırın.

1. Senaryo

Öğrenciniz Can'ın, haftasonu yaptığı hırsızlıktan ötürü babasının kendisini kemerle dövdüğünü diğer öğrencilere anlattığına kulak misafiri oldunuz. Can'ı kenara çektiniz ve duyduklarınızı ona sordunuz. Tıbbi bir muayene olabileceğini söylediniz, o da kabul etti. Muayene sonucu Can'ın vücudunda herhangi bir yara bere izi bulunmadı. Can'ın babasını aradınız ve babası da gerçekten oğlunu hırsızlık yaptığı için cezalandırmak amacıyla kemerle dövdüğünü onayladı. Can'ın babası onu her zamanki gibi okuldan almaya geldi ve Can babasını gördüğü için mutlu görünüyordu.

2. Senaryo

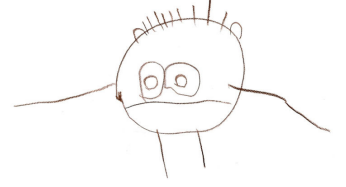
Ali'nin bütün gün oturduğu yeri değiştirdiğini fark ettiniz. Ona “sorun nedir” diye sorduğunuzda, o da düştüğünü ve kalçasının ağrıdığını söyledi. Onu doktora götürdünüz. Ali'nin kayışla dövüldüğünü, kalçalarında morluklar ve sırtında iyileştigi dair belirtiler olduğunu gördünüz. Bununla ilgili kendisine tekrar soru sorduğunuzda, evde gürültü yaptığında babası tarafından bazen dövüldüğünü kabul etti. Babasını aramanızdan çok korktu.

3. Senaryo

6 yaşındaki Ayşe'nin yanağında, kolunun üstünde ve gövdesinde çürükler var. Ayşe, size hafta sonu merdivenlerden düştüğünü söyledi. Genelde Ayşe'nin kollarında yara bere izleri var. Annesi de Ayşe'nin merdivenlerden düştüğünü teyit etti – ve şöyle dedi: Ayşe “erkeksi bir kız”, her zaman merdivenlerden düşer.

4. Senaryo

Baran kollarında eziklerle ve dizinde sıyrıklarla okula geldi. Ne olduğunu sorduğunuz zaman, kalabalık bir sokakta bisiklet sürerken (ki babası ona orada sürmemesini söylemiş), bir arabaya çarpmamak için bisikletin direksiyonunu kırdığını ve düştüğünü söyledi. Nasıl yaralandığını sorduğunuzda, “düştüğüm zaman” diye yanıtladı.

Göstergeler

1. Senaryo

Can dayak cezasından ötürü fiziksel bir yaralanmaya maruz kalmamış. Babasıyla kendisinin açıklamaları benzer olduğu ve babasından korkmuş gibi görünmediği için, bu münferit bir olay olabilir.

2. Senaryo

Ali dayak cezasına maruz kalmış. Bununla birlikte, yara izleri bunun sistematik olarak yapıldığını gösteriyor. Küçük olmasından ötürü yaramazlık yapması, bunu saklaması gibi göstergeler bunun bir istismar durumu olduğunu size göstermelidir.

3. Senaryo

Oldukça kuşkulu bir açıklama. Araştırmalar merdivenlerden düşen çocuklarda bu denli fazla çürük ve yara bere izine dayanmadığını ortaya koymaktadır. Buna ancak merdivenlerden sürüklenmişlerse ve yetişkinler tarafından itelenmişlerse dayanmaktadır. Ayrıca çürükler vücudunun yumuşak bölgelerinde ve vücudunun belirli bölgelerinde var. Ayrıca daha önceleri de Ayşe bu tür çürüklerle okula gelmiş.

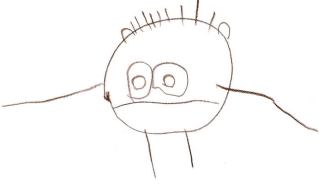
4. Senaryo

Baran'ın yara izleri bisikletten düştüğünü destekler görünmektedir. Kemikli bölgelerde yara izleri var, yumuşak bölgelerde değil.

2. Cinsel İstismar

Çocuğun bir yetişkin ya da kendisinden büyük bir çocuk tarafından anlamadığı ve / ya kabul etmediği, gelişimsel olarak hazır olmadığı ve karşı tarafın cinsel tatmini için kullanılması durumudur. Bu her türlü cinsel içerikli konuşmayı, şakalaşmayı, teşhir ve röntgencilik gibi temas içermeyen istismar türlerinden, çocuğun cinsel organlarına dokunma, oral-genital seks, ensest, tecavüz, çocuğu fuhuş ve pornografik materyallerin üretiminde kullanma ve sodomi gibi tüm

davranışları ve eylemleri kapsamaktadır. “Çocuk cinsel istismarı en sık 6-10 yaş arasında görülmektedir. İstismara uğramada kız çocukların oranı erkek çocukların oranına göre daha yüksektir”.² Cinsel istismar, çoğunlukla mağdurun tanıdığı kişi tarafından gerçekleştirilir. Saldırgan nadiren yabancı olur. Cinsel istismarların üçte biri diğer bir çocuk tarafından gerçekleştirilir. Cinsel istismar çocuk mağdurlar açısından belli göstergelerle karmaşık bir türdür. Genelde fiziksel belirtiler olmaz ve

davranışsal göstergeler diğer bulguların ortaya çıkmasına neden olur. Sık rastlanan ve genelde uzun süreli olan bu istismar türü sıklıkla gizlenmektedir. Her sosyo-ekonomik düzeyde görülebilen cinsel istismarcıların erkek olduğu daha yaygın olarak düşünülmektedir. Ama erkekler yanında kadın istismarcıların olduğu da bilinmelidir.

Fiziksel Göstergeler

- Yürüme ve oturmada zorluk çekme
- Yırtılmış, lekeli veya kanlı iç çamaşırları.
- Genital bölgede acı, şişkinlik, kızarıklık, kanama ya da kaşıntı.
- İdrar yapmada acı çekmek
- Genital bölgenin dışında bereler, kanama ya da yırtılmalar olması
- Cinsel yolla bulaşan hastalığın tespiti

Davranışsal Göstergeler

- Uygun olmayan cinsel oyunlar veya ileri derecede cinsel bilgi sahibi olma ve rastgele cinsel ilişki kurma.
- Histeri, duygularını kontrol edememe
- Okulda beklenmedik zorlanmalar
- Uzaklaşma ve depresyon
- Kardeş rekabetinde aşırı üzülmeye
- Akranlarla ilişkilerde zorluk ve onlarla ilişkiden çekinme
- Kendi kendine sosyal tecrit oluşturma
- Fiziksel temas veya yakınlıktan kaçınma
- Ani ve aşırı kilo değişimi (zayıflama ya da şişmanlama)
- Belli yerlerden ve kişilerden çok fazla korkma
- Tanıdık bir yetiştikenden kaçma ya da kaçınma davranışı sergileme
- Çocuğun ifadesi

Uzun ve Kısa Süreli Psikolojik Etkileri

- Travma sonrası stres bozukluğu gösterme
- Kabuslar
- Fobiler-korku tepkileri

- Uyku bozuklukları
- İçe kapanma
- Dikkat eksikliği
- Enürezis-Enkoprezis
- Aşırı fantezi kurma
- Uyurgezerlik

“Cinsel istismarın en güçlü göstergelerinden biri çocuğun ifadesidir. Çocuk cinsel istismara uğradığını söylüyorsa, bunu ciddiye alın. Çocuğun iyiliği ve onu korumak için kuşkularınızı bir kenara bırakın”.

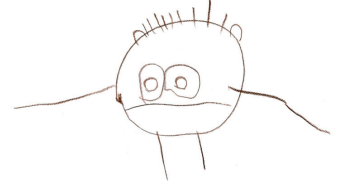
Duygusal Göstergeler

Cinsel istismar çocuğun güven duygusunun yıkılmasında çok büyük tahribatlara yol açar. Bundan başka, istismarcı çocuğu sürekli sessiz kalması için yönlendirir (bu bizim küçük sırrımız gibi) ya da tehdit eder. Bu yönlendirme çocuğun anlama kabiliyetini aşan bir durumdur. Çocuk bir dizi duygusal tepkiler verir: Kendilik sorunları, düşük öz değer, suçluluk (benim hatam), utanç, depresyon, anksiyete, ruhsal gelgitler, benlik saygısında ciddi azalma, öfke tepkileri, karşı gelme bozukluğu gibi.

Değerlendirme: Cinsel istismarla ilgili yapılması gereken en önemli şeylerden biri, bunu ortadan kaldırmaya dönük programların geliştirilmesidir. Çocuklara yönelik geliştirilecek bu programlarda, olası istismar durumlarını tanımalarını, uygun tepki göstermelerini ve bu durumla karşılaştıklarında hemen güvendikleri bir yetiştikine anlatmaları sağlanmalıdır.

Bilişsel/Gelişimsel/Akademik Göstergeler

- Öğrenme güçlüğü
- Dağılmış ilgi-dikkat eksikliği
- Akademik başarısızlık

Tartışma Konusu

Çocuklar birbirleriyle cinsel olarak çok aktif bir görüntü çiziyorlarsa, bunu bildirmeli miyim?

Duruma bağlı olarak yanıt değişmektedir. Çocuklar arasındaki cinsel etkinlikler bazen sömürücü ve istismarcı olabilir. Bu durumda bildirimde bulunmak önemlidir. Çocuklar arasında cinsel aktivitelerin cinsel istismar olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi ile ilgili olarak:

- Çocuklar arasındaki yaş farklılığı;
- Güç ve şiddet kullanılıp kullanılmadığı;

- Gelişimsel olarak uygun cinsel konulara merak duymayı içerip içermediği;
- Cinsel etkinliğin içeriği ve sıklığı;
- Güç ve bilgi farklılığının olup olmaması;
- Çocuk fail ve mağdur arasındaki haz farklılığı;

Diğer çocukları istismar eden ya da cinsel içerikli sömürü davranışları gösteren, şiddet kullanan ya da antisosyal davranışlar sergileyen çocukların kendileri mağdur çocuklar olabilir. Bu çocuklara müdahale edilmeli ve uygun bir ortam sağlanmalıdır.

Senaryolar

Aşağıdaki senaryoları okuyunuz ve sizi kuşkulandıran göstergeleri belirleyiniz. Bizim belirlediğimiz göstergelerle sizin bulduğunuz göstergeleri karşılaştırınız.

1. Senaryo

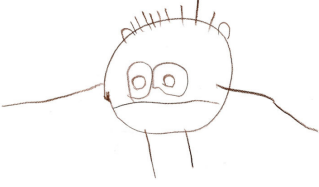
Serpil sosyal ortamlarda her zaman çok kaygılı ve öz güveni çok düşük bir şekilde davranıyordu. Sene başında iyi notlar getirmesine rağmen, yıl sonuna doğru aniden notları çok düştü. Ona bu durumun nedenini sorduğunuz zaman, annesi ve babasının boşandığını, annesinin yeni bir erkek arkadaşı olduğunu, bu kişiyi hiç sevmediği söyledi. Biraz daha üstelediğinizde, annesinin erkek arkadaşının “sıkıcı ve aptal” olduğunu ve babasını özlediğini söyledi.

2. Senaryo

Dara ve ailesini yıllardır tanıyorsunuz. Dara tam bir başbelası ve yalan söylemesiyle tanınır. Babası, babanızın arkadaşı, toplumda saygın bir kişilik ve çok büyük bir ünü var. Bir gün, Dara gözyaşları içinde size gelir ve babasının, kendisinin çıplak fotoğraflarını çektiğini söyler. Onun muhtemelen yalan söylediğini düşünürsünüz.

3. Senaryo

Okan ilk okul birinci sınıf öğrencisi. İki öğrenciniz Okan'ın özel bölgelerini kendilerine gösterdiğini ve çocuklar kendi özel bölgelerini göstermeyi reddettikleri zaman çocukların pantolonlarını çıkarmaya yeltendiğini size şikayet ederler.

Göstergeler

1. Senaryo

Kaygı bozukluğu ve düşük özgüven göstermesi ve okul başarısının düşmesi her ne kadar cinsel istismar göstergeleri olsa da bu belirtiler Serpil'in cinsel olarak istismar edildiğini kesin olarak göstermez. Bu olayda daha çok boşanma sonrası ortaya çıkan stres belirtileri vardır. Annesinin yeni erkek arkadaşına boşanma sonrası verdiği bir tepki olabilir.

2. Senaryo

Her zaman bir çocuğun istismar edildiğine dair ifadelerini ciddiye almalısınız ve onu korumalısınız.

3. Senaryo

Bu yaşlarda olan çocukların kendi bedenleri ve diğerlerinin bedenleriyle ilgilenmeleri çok sağlıklı ve normaldir. Eğer buna karşı konuluyorsa ya da "hayır" deniliyorsa daha fazla ilgilerini çekmektedir. Bu çocuklara uygun bir dille "özel bölgelere bakmanın ve kendi özel bölgelerini göstermenin doğru olmadığı"nın anlatılması yeterlidir.

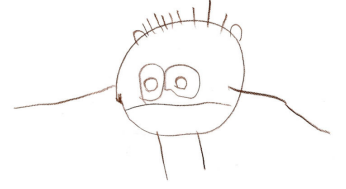
3. Duygusal İstismar

Çocuğun duygusal bütünlüğüne ve kişilik gelişimine zarar veren her türlü davranış ve eylemdir. Çocuğa duygusal olarak yokmuş gibi davranılması, ihtiyaç duyduğu sevgi, ilgi ve yakınlığın gösterilmemesi, bunun aksine gelişimini bozan her türlü aşağılama, reddetme, suçlama vb gibi söz ve davranışlara maruz kalmasıdır. Çocuğun duygusal istismarı tek başına olabilir ya da fiziksel ve/ya cinsel istismarla birlikte görülebilir.

"Duygusal istismarın fark edilmesi kolay olmadığından görülme oranı da kesin olarak bilinmemektedir".³ Sıklıkla sözlü

istismar olarak gerçekleşir. Ancak şunları da içerebilir; reddetme, tedhiş, utandırıcı şekilde ceza verme, fiziksel ve duygusal temastan alıkoyma. Duygusal istismar genellikle tekil bir olay değildir. Belirli bir süre boyunca devam eden bir davranış biçimidir. Ebeveyn ya da çocuğun bakımını üstlenen kişi çocuğu hiçbir sevgi, destek ve rehberlik belirtisi olmaksızın sürekli eleştirir, tehdit eder, küçümser, hor görür veya reddeder. Çocuk davranışlarında fazla saldırganlıktan edilgenliğe kadar aşırılıklar sergiler. Çocuk gecikmiş fiziksel, duygusal veya entelektüel gelişim gösterir.

Fiziksel Göstergeler

- Konuşma ya da diğer iletişim bozuklukları
- Fiziksel gelişimin yavaşlaması
- Çocukta var olan astım ya da alerji gibi bazı hastalıkların şiddetlenmesi
- Madde bağımlılığı

Davranışsal Göstergeler

- Alışkanlık bozuklukları (parmak emme, sallanma vb. gibi)
- Suç işleme de dahil olmak üzere antisosyal ve yıkıcı davranışlar
- Nevrotik özellikler (uyku bozuklukları, oyun oynamada tutukluluk)
- Pasiflik ya da saldırganlık gibi aşırı davranışlar
- Gelişimsel gecikmeler
- Davranış bozuklukları (şikakey etme, pasiflik, saldırganlık vb)
- Aşırı uyum sorunları (yaşından büyük ya da küçük davranma)

- Kendine zarar verici davranışlar ya da intihar düşünceleri

“Duygusal istismarın olduğu yönünde şüphelenmek zor bir iştir. Çocukta herhangi bir yara bere izi yoktur ya da çok düzgün bir biçimde giyinir ve beslenir. Ayrıca bunun normal olduğunu düşünen çocuk da duygusal istismara uğradığına dair herhangi bir açıklama yapmayabilir”.

Duygusal Göstergeler

- Sosyal ilişkilerini etkileme
- Yaşının gerektirdiği şekilde davranamama

Bilişsel/Akademik Göstergeler

Duygusal istismara eşlik eden gelişimsel gecikme bilişsel gecikmeye de neden olarak çocuğun akademik performansını etkiler.

Senaryolar

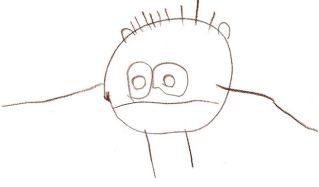
Aşağıdaki senaryoları okuyunuz ve sizi kuşkulandıran göstergeleri belirleyiniz. Bizim belirlediğimiz göstergelerle sizin bulduğunuz göstergeleri karşılaştırınız.

1.Senaryo

Deniz lise 2'ye gidiyor, iyi bir öğrenci, basketbol takımının oyuncusu. Maça gidiyorsun ve babasının Denizi, kenardan eleştirdiğini ve küçümsediğini görüyorsun. Maç arasında Deniz'e karşı çok güvensiz davranıyor ve bunun üzerine ateşli bir tartışmaya tanık oluyorsunuz. 3.yarıda Deniz bir faul alıyor ve babası bunun üzerine alanı terk ediyor. Deniz'in babasının ayrıldığını görünce rahatladığını ve arkadaşlarıyla bunun üzerine güldüğünü görüyorsunuz.

2. Senaryo

Narin 7 yaşında utangaç ve duyarlı bir kız çocuğu. Sınıfta diğerleriyle birlikte zaman geçirirken sorun yaşıyor. Annesine bu konuda konuşmak istediğinizi söylediniz. Annesi de kızının kaprisli olduğunu ve diğer çocukların onu sevmemelerinin şaşırtıcı olmadığını söyler. Annesinin parkta onunla alay ettiğini

ve kızına değersiz ve aptal olduğunu söylediğini duyuyorsunuz. Bir sonraki hafta, sınıfınıza yeni bir kız öğrenci gelir ve Narin kızını germeye ve her fırsatta çimdiklemeye, sıkıştırmaya başlar.

3.Senaryo

Mehmet 6 yaşında çok istekli ve ele avuca sığmayan bir çocuk. Bir zaman sonra onun diğer çocuklarla ilişkilerinde ya çok edilgen ya da otoriter bir tavır sergilediğini fark ediyorsunuz. Mehmet'in öğrencilerinizden biriyle kapıştığını ve bağırıldığını gördüğünüzde müdahale ediyorsunuz. Mehmet annesine ya da annesinin yeni erkek arkadaşına onu söylememenizi istiyor çünkü annesinin erkek arkadaşı kızar ve Mehmet'in annesini incitebilir.

Göstergeler

1.Senaryo

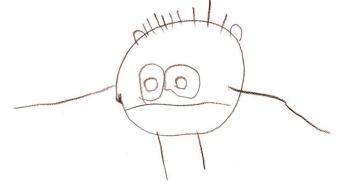
Duygusal istismarın ebeveyn davranışları yanında çocuğun tepkilerine ve incinilebilirliğine de bağlı olduğunu hatırlayın. Deniz'in babası gittikten sonra babası hakkında arkadaşları ile şakalaşacak bir yaşta ve kendine yeterince özgüveni var. Bu istismardan öte daha zayıf aile ilişkilerini göstermektedir.

2.Senaryo

Narin'in annesinin Narin'e karşı tutumu sert ve acımasız. Aynı zamanda hiç destekleyici değil. Davranışları 7 yaşındaki utangaç ve çekingen bir kızın ihtiyaçlarını anlamaktan uzak. Narin'in davranışları diğer çocuklarla uygun biçimde etkileşmek için yetersizliğini gösteriyor. Davranışları daha çok ilgi çekme isteğini ifade ediyor.

3.Senaryo

Mehmet'in annesinin erkek arkadaşı ile ilgili söylediği şey evde bir şiddet ortamının olma ihtimalini sergilemektedir. Şiddete karşı verdiği tepkiler yaşlılarıyla sağlıklı etkileşimde bulunmasını engellemektedir.

4. İhmal

İhmal çocuğun beslenme, giyinme, barınma, tıbbi bakım, eğitim veya uygun gözetim gibi temel ihtiyaçlarını ve karşılanmayan duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını, eğitimsel/bilişsel ihtiyaçlarını karşılamakta başarısız olmak ve uygun büyüme ve gelişim konusunda denetim eksikliği göstermektir. “İstismara göre daha yaygındır ama onun kadar çarpıcı değildir. Tüm dünyada çocuk nüfusunun %1-2’si ihmal edilmektedir. Tüm istismarların yaklaşık %48-63’nün ihmal ile birlikte olduğu düşünülmektedir”.⁴

Fiziksel Göstergeler

- Sürekli açlık belirtileri: Kötü beslenme işaretleri gösterir
- Hijyensiz ortam: Keçeleşmiş saçlar, kirli cilt veya şiddetli vücut kokusu
- Uygun olmayan kıyafetler
- Denetimsizliğin sürekli olması: Çocuk evde bakım sağlayacak kimsenin olmadığını belirtir. Çocuk ya da bakımını üstlenen kişi uyuşturucu veya alkol kullanır
- İhmal edilmiş fiziksel sorunlar ve tıbbi bakım
- Normal kilonun altında olma
- Kötü gelişim şekilleri
- Büyüyememe
- Bitler, karın şişmesi, çok zayıf görünüş
- Uykusuz görünme

Davranışsal Göstergeler

- Kendi kendine zarar veren davranışlar
- Dilenme, yiyecek çalma
- Okulda bulunma süresinin uzaması (erken gelme ve geç gitme)
- Sürekli yorgunluk, halsizlik ya da derste uyuyakalma
- Yetişkin sorumluluklarını ve ilgilerini yüklenme
- Evde bakıcının olmadığı durumlar
- Sık sık devamsızlık yapma veya gecikme

Duygusal Göstergeler

- Düşük benlik algısı-kendine değer verme
- Bağlanma zorlukları
- Duygusal gereklilik
- Sosyal sorunlar-kısıtlı arkadaş ilişkileri
- Kişisel yakınlık kurmada zorluklar
- Uygun olmayan isteklere hayır demede zorluk (ilgi ihtiyacı ile ilgili)
- Sosyal içe çekilme-yoğun içe atım sorunları

Bilişsel/Gelişimsel/Akademik Göstergeler

- Devamsızlık sorunu
- Özdisiplini öğrenme eksikliği
- Bir görevi tek başına yapamama
- Zayıf notlar
- Öğrenme zorluğu

Eğitimsel ya da bilişsel ihmal, ilk olarak okul sisteminin devam listeleri aracılığıyla ele alınır.

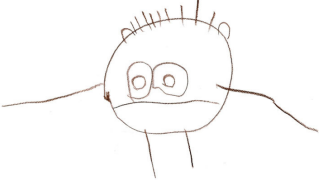
“Bir çocuğun ihmal edildiğinden şüpheleniyorsanız, öncelikle bunun çocuğun bakımından sorumlu kişilerce istenilmediği için mi yoksa bakımın yoksulluk ya da kaynak eksikliği gibi nedenlerden ötürü bu kişilerce sağlanamadığı için mi olduğuna dikkat ediniz”.

Fiziksel istismar gibi ihmal de iki konuyu kapsar:

1. Çocuğun bakımından sorumlu kişilerin ihmali
2. Çocuk üzerindeki etkisi: Etki fiziksel, davranışsal, duygusal ya da bilişsel/gelişimsel olabilir.

İhmale İlişkin Örnekler

Çocuğa aşağıdakileri yeterince sağlanmada başarısızlık: Gıda, giysi, barınma, denetim
Çocuğun tıbbi ihtiyaçlarını karşılamamak:
• Diş çürüklerini tedavi ettirmemek

- Ciddi bir hastalık ya da yaralanma için tıbbi destek almamak

İhmalin Bazı Nedenleri

Aile Krizleri:

- İş kaybı
- Ciddi bir hastalık
- Boşanma

Kronik ve/ya nesiller arası durumlar, örneğin;

- Düzensiz ev halkı hayatı
- Bir yapının ya da rutinin olmaması; düzenli

bir yemek saati, uyku saati ya da ev ödevlerini yapacağı bir zamanın olmaması gibi

- Çocuğun evde kendine ait bir yerinin olmaması

“İhmalin çocuklar üzerindeki etkilerini dikkate alın. Örneğin, 5 yaşındaki bir çocuğa yemek sağlanmamasının 20 yaşındakine sağlanmamasından daha büyük zararları olduğunu hatırlayın”.

Tartışma Konusu

Yukarıda belirtilen ihmal göstergelerini ve sonuçlarını anlamak fiziksel istismarla ilişkili göstergeleri anlamaktan çok daha zor olabilir. Fakat, ihmal istismardan çok daha tehlikeli ve ciddi olabilir, özellikle annesine/bakıcısına yaşamak için bağımlı olan bebekler ve küçük çocuklar söz konusu olduğunda... Bu tartışma bölümü, ihmal ile ilgili 7 ek konuya daha vurgu yapmaktadır:

1- Yoksulluk

Bir aile, çocuğun ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Bu bir ihmal mi?

Hayır. Yoksulluk ihmal değildir. Yoksulluk ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayacak ekonomik güçte ve yeterli kaynaklara sahip olmamasıdır. İhmal ise ailenin yeterli kaynakları olmasına karşın çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır.

2- Evde yalnız başına olmak

11 yaşındaki Melisa her gün okuldan sonra annesi işten gelinceye kadar evde yalnız başına kalıyor. Bu bir ihmal mi?

Belki. Yaş tek başına çocuğun olgunlaşma düzeyini göstermek için yeterli değil. Bazı çocuklar 10 yaşında bile kısa süre için

kendi ihtiyaçlarını karşılamada ve kendine bakmada yeterli olgunluk düzeyindeyken, bazıları 14 yaşında duygusal ve davranışsal sorunlardan ötürü buna hazır olmayabilir.

3- Kirli Çocuk

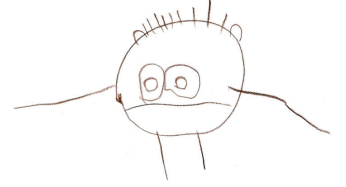
Zelal okula her zaman kirli geliyor. Bu bir ihmal mi?

Belki. Çünkü uygun olmayan biçimde giyindiğinde ve yeterli hijyenden yoksun olduğunda bunun ihmal olduğuna karar vermek zor olabilir. Bu durumun sürekli olup olmadığına ve çocuğun yaşlarıyla bir sorun yaşayıp yaşamadığına bakmalısınız. Çocuğa yardım etmek için çocuğun ailesine ulaşım ne tür bir müdahaleye karar verebilmek genellikle ilk adımlardan biridir.

4- Madde Kullanımı

Betül'ün annesinin alkol kullandığını biliyorsunuz. Her ne kadar Betül bakımlı görünse de, sizce bu bir ihmal mi?

Hayır. Her ne kadar madde kullanımı ve çocuk ihmali arasında bir ilişki olsa da madde kullanımı tek başına ihmal kaynağı oluşturmaz. Üstelik çocuğun ihmal edildiğine ilişkin herhangi bir belirti de yoksa bu bir ihmal değildir.

5- Sağlık ihmali

Berfin'nin aşılarının yaptırılmadığını fark ettiniz, sizce bu bir ihmali mi?

Evet. Önleyici sağlık bakımı çocuğun sağlığı açısından en az diğer işlemler kadar önemlidir. Sağlık bakımı sağlayıcıları aileleri önleyici sağlık bakımının faydaları konusunda eğitmeye teşvik etmelidir. Ayrıca aşılar devlet tarafından ücretsiz olarak yapılmaktadır, yapılmaması için yoksulluk bahane olamaz.

6- Eğitsel ihmali

Berk okul kaçağı. Bu bir ihmali mi?

Belki. Berk'in okul kaçağı olması ile ailenin ihmali arasında bir ilişki olabilir ama okulun bunu bildirmemesi de bir ihmaldir.

7- Güvenlik ihmali

Adar'ın annesi araba kullanırken emniyet kemeri takmıyor ve Adar'ı 5 yaşa uygun, emniyet kemeri bağlı, arka koltukta ve güvenliğini sağlar bir şekilde arabaya bindirmiyor. Bu bir ihmali mi?

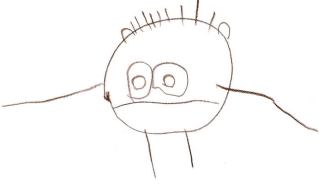
Evet bu çocuğun güvenliğinin ihmali. Ayrıca trafik yasalarının da ihlalidir.

ÖZEL KONU: ENGELLİ ÇOCUKLARIN İSTİSMARI

Engelli çocuklar da istismar edilmektedir. İstismar edilen engelli çocuğa özel bir ilgi gösterin. Engelli çocuklar yukarıda tartışılan istismar türlerinden herhangi birini yaşayabilirler. Birçoğunun dinamiği ve göstergeleri benzerdir. Fakat bu bölüme, biricik özelliklerinden ötürü özel bir ilgi gösterilmelidir. Her ne kadar net bir resme sahip değilseniz de, engelli çocukların engelli olmayan çocuklara göre daha fazla risk altında olduğu düşünülür.

Risk artırıcı bazı faktörler ise:

- Toplumun engelli çocuklara yeterli özen / değer vermemesi;
- Engelli çocukların cinselliğini kabul etmeme, gelişimlerine uygun cinsel bilginin verilmemesi;
- İstismarın diğer çocuklarda olduğu kadar engelli çocukları etkileyeceğinin reddedilmesi;
- Engelli çocukların bakımından sorumlu kişilerin istismarcı olabileceğinin kabul edilmemesi;
- Engelli çocukların bakımından sorumlu kişilerin bilgi eksikliği ve gerçekçi beklentilerinin olmaması;
- Çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin sosyal, duygusal ve ekonomik yönden yeterli kaynak ve destekten yoksun olmaları;
- Çocuğun kendi haklarını savunmada yetersizliği;
- Çocuğun istismarcının davranışlarının yanlış olduğunu anlama yetersizliği;
- İstismarcıya karşı kendini savunma yetersizliği;
- Engelli çocuğun istismara uğradığını söylemedeki zorluğu; istismarcının çocuğun söyleyemeyeceğini ya da ona inanılmayacağını düşünmesi.

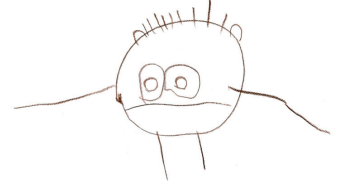
II. ÇOCUK İSTİSMARI İSTATİSTİKLERİ

İstismar Kategorisi	1999	2000 ⁵	2001 ⁶	2002 ⁷
Toplam	3.2 milyon	2.9 milyon	3 milyon	2.6 milyon
Kanıtlanmış Olaylar	1 milyon	879,000	840,000	896,000
İhmal	%46	%63	%57	%60
Fiziksel	%18	%19	%19	%20
Cinsel	%9	%10	%10	%10
Duygusal	%4	%8	%7	%7
Diğer ⁸	%23	%17	%19	%20
Kaza sonucu ölümler ⁹	%1,396	%1,356	%1,300	%1,400

Gürcistan Örneği

- Mağdurların yarısı 7 yaşın altında (Office of Child Abuse and Neglect)
- Yetişkin mahkumların %90'ı daha önce istismar edildiklerini söylemişler.
- %75 çocukların fataliteslerin 4 yaşın altındaki çocukların istismar ve ihmal edilmeleri sonucu olduğu raporlanmıştır. (Office of Child Abuse and Neglect)
- Yetersiz beslenme sonucu gelen ölümlerin temel nedeni ihmaldir (Office of Child Abuse and Neglect).

- Cinsel istismara maruz kalan çocukların %73'ü 5 yıldan daha fazla istismar edildikleri saptanmıştır. 2002 yılı tarihine kadar yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda dünyada çocukların cinsel istismar oranları sonuçları şöyle¹⁰ :
- Norveç % 37
- Yeni Zelanda % 36
- Kanada % 32
- İrlanda % 34
- Avustralya % 24
- İngiltere, % 21
- Amerika % 16.

“ İngiltere’de haftada 4 çocuk, çocuk istismarı ve ihmali nedeniyle ölmektedir. 4 yaş altı her 1000 çocuktan biri ise fiziksel istismara uğramaktadır”.

Yine yapılan başka bir araştırmada “fiziksel istismarda kız /erkek oranı arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır. Ancak cinsiyet dağılımı mağdurun yaşı ile değişiklik gösterebilmektedir, örneğin; ergenlik çağında kızlar daha fazla fiziksel istismarla karşı karşıya kalabilmektedir. Fiziksel istismar en çok dörtsekiz yaşlarındaki çocuklara yönelik olmaktadır ve yaşla istismar oranı azalmaktadır. Anne yaşına bakıldığında 20 yaş ve altındaki annelerin çocuklarına daha sık olarak fiziksel istismarda buldukları gözlenmektedir.

Çocuklara yönelik fiziksel istismarda annelerin oranı daha yüksek iken, ergenlere yönelik olanlarda babaların sorumlu oldukları saptanmıştır. Cinsel istismarın yaygınlığı konusunda ise bildirilen oranlar büyük farklılıklar göstermektedir (kadınlar için %6-62, erkekler için %3-39). Gerçek yaygınlığın kadınlar için %12-17, erkekler için %5-8 olduğu düşünülmektedir. ABD’de 1999 yılında 18 yaş ve altı çocuklarda cinsel istismarın yaygınlığı 1.3/1,000 olarak saptanmış ve kız çocuklarının daha fazla istismara uğradığı bildirilmiştir.”¹²

Türkiye’de...

Araştırmalara göre Türkiye’de aile içinde gerçekleşen istismar olayları aile dışında gerçekleşen istismar olaylarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Aile içi istismarda yaş ortalaması 5 ila 7, aile dışı istismarda ise 7 ila 10 yaş arasında değişmektedir. Özellikle erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha küçük yaşlarda istismar edildikleri ama genelde kız çocukların çok daha fazla buna maruz kaldıkları ifade edilmektedir.¹³ Cinsel

istismara maruz kalan çocukların yaşa göre dağılımları incelendiğinde; “%30’unun 2-5, %40’ının 6-10, %30’unun 11 - 17 yaş grubunda olduğunu görülmekte. Yani olguların %70’ini küçük yaş grubu oluşturmaktadır. İstismara maruz kalan çocuklarda kız/erkek oranı 3’tür. Yurt içi yayınlarda ise kız/erkek oranı birbirine yakın bulunmuştur. İstismarcıların %96’sı erkek, %80’i de çocuğun tanıdığı birisidir.”¹⁴

Araştırmalarda çocuğun yaşı ne kadar küçükse istismar olasılığının da o kadar fazla olduğuna dikkat çekilirken istismara uğrama olasılığının 12 yaşından sonra belirgin bir şekilde azaldığı belirtilmektedir. Son yıllarda istismar ve ihmali vakalarında artış gözlemlendiği, bunun nedeninin ise istismar ve ihmale uğrayan çocuk sayısı veya bildirilen vaka oranındaki artışa bağlanmıştır. Cinsel istismar kızlarda 3 kat fazla görülmekle birlikte yapılan bir araştırmaya göre cinsel istismar dışındaki failerin oranları şöyle ifade edilmektedir:

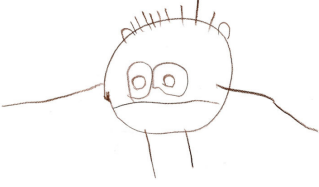
- % 77 olasılıkla aile,
- % 11 olasılıkla diğer akrabalar,
- % 5 bakımla ilgisi olmayan kişiler,
- % 2 ise çocuğun bakımı ile ilgilenen diğer kişiler^w

Cinsel istismar vakalarında da istismarın yüksek oranda aile bireyleri veya akrabalar tarafından yapıldığı bilinmektedir. Çocuk istismarı konusunda yapılan araştırmalarda %78 ile duygusal istismarın baş sıralarda olduğu görülmektedir.

- Fiziksel istismar %24
 - Cinsel istismar ise %9
- gibi bir oranda görülmektedir.

Türkiye’de 1980-1982 yılları arasında 8 ilde yapılan bir araştırmada sonuçlar şöyle tespit edilmiştir:

- Kız çocukların %34,6’sının
- Erkek çocukların ise %32,5’inin ihmali ve istismar kurbanı oldukları açıklanmıştır.
- Eğitimsiz ebeveynlerin %40’ı

- Eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin ise %17'si çocuklarını istismar etmektedir.¹⁶

“2004 verilerine göre Adli Tıp Kurumuna cinsel istismar şikayeti ile 1455 çocuk geldiği halde gerçekte bu rakamın 5.000 olduğu tahmin edilmektedir. Resmi rakamlara göre cinsel istismara uğrayanların %85'i kız, %15'i erkektir.”¹⁷

Dünyadan Örnekler....

Tüm Toplumların Karşı Karşıya Kaldığı Bir Sorun: Birleşik Devletlerde Kaç Çocuk İstismara ve İhmale Maruz Kalır?

Çocuk Esirgeme Kurumları (ÇEK) her hafta çocuk istismarı ve ihmali şüphesine dayanan 50.000'nin üzerinde ihbar alır. 2003 federal mali yılı içinde, yaklaşık 5.5 milyon çocuğun refahı ile ilgili tahminen 2.9 milyon ihbar yapıldı.

Bu vakaların yaklaşık üçte ikisinde (yüzde 68), ihbarda verilen bilgi değerlendirmeye veya soruşturmaya başlamak için yeterliydi. Bu soruşturmaların sonucunda yaklaşık 906.000 çocuğun istismar ve ihmal mağduru olduğu bulundu.

Bu mağdurların yüzde 60'tan fazlası ihmale uğruyordu; yani bakıcı çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılayamıyordu. Daha az sayıda (yaklaşık yüzde 20) mağdur fiziksel istismara ya da cinsel istismara (yüzde 10) maruz kalmıştı. En küçük sayı (yüzde 5) eleştiri, reddetme veya çocuğun beslenmesinin kabul edilmemesini içeren duygusal istismar mağdurlarında bulundu. Çocuk istismarı ve ihmali nedeniyle günde ortalama dört çocuk hayatını kaybetmektedir (2003 yılında tahminen 1.500 çocuk).

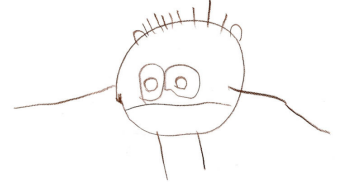
Kimlerin İstismara veya İhmale Maruz Kalması Daha Olasıdır?

2003 yılında kız çocuklarının mağdur olması (yüzde 52) olasılığı erkek çocuklarına göre (yüzde 48) biraz daha yüksekti. Her ırktan ve etnik gruptan çocuk istismara uğrar. Bununla beraber Pasifik Adaları'ndan gelen, Kızılderili veya Alaska yerlisi ve Afro - Amerikan çocuklar ulusal popülasyonlarıyla karşılaştırıldığında en yüksek mağduriyet oranlarına sahiptiler. Çocuk istismarı ve ihmali mağduru olan beyaz çocukların oranı aynı ırktan 1000 çocukta 11 iken, Pasifik Adaları'ndan gelenlerde bu oran 1000 çocukta 21, Kızılderili ve Alaska yerlisi çocuklarda oran 1000'de 21 ve Afro - Amerikan çocuklarda 1000'de 20'dir.

Her yaştan çocuk istismara ve ihmale maruz kalır, fakat küçük çocuklar daha savunmasızdırlar ve kötü muameleden ötürü hayatlarını yitirme olasılıkları daha yüksektir. Birleşik Devletlerde 2003 yılında rapor edilen istismara bağlı tüm ölümlerin yüzde 44'ünü 1 yaşın altındaki çocuklar oluşturmaktadır; öldürülenlerin dörtte üçünden fazlası 4 yaşından küçüktü.

Çocuk İstismarı ve İhmallerini Kimler İhbar Eder?

2003 yılında Birleşik Devletlerde ÇEK'e verilen tüm raporların yarısından fazlası (yüzde 57) çocukla iletişime geçen profesyonellerden gelmiştir. Öğretmenler (yüzde 16); hukukçular, yasa uygulayıcı ve cezai adalet personelleri (yüzde 16); sosyal hizmetler çalışanları (yüzde 12) ve sağlık personelleri (yüzde 8) 2003 yılında verilen raporların en sık karşılaşılan kaynaklarıydı. Kanun tarafından, bu meslek gruplarındaki çoğu insanın istismar ve ihmal şüphesini rapor etmeleri gerekmektedir.

Bununla birlikte bildirimlerin önemli bir kısmı profesyonel olmayan kaynaklardan gelmiştir; örneğin ebeveynler, diğer akrabalar, arkadaşlar ve komşular. Bilinmeyen kaynaklar 2003 yılındaki raporların yüzde 9'luk bölümünü oluşturmuştur.

Kötü muamelenin belirtisi olabilecek işaretleri ve nasıl bildirimde bulunulacağını bilmek herkes için önemlidir. İlk etapta istismarın oluşmasını önlemek için harekete geçerken, çocukların güvenliğini sağlamak hepimizin ortak sorumluluğudur.

Özetlersek...

İstismar: Çocuğun Sağlığına ve Gelişimine Zarar Verir!

İstismar Göstergeleri

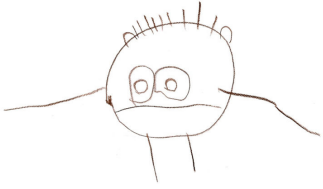
- Saldırgan davranış ya da kasten “zarar vermedir”.
- Zaman içerisinde tekrar eder.
- Güçlerin dengesiz olduğu kişilerarası ilişkilerde baş gösterir.

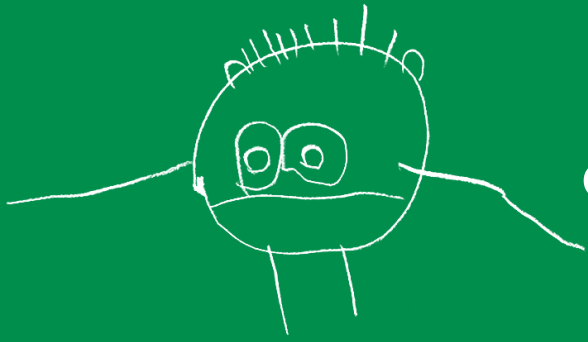
İstismarcılarda Görülen Göstergeler:

- Sözlü tehditler ya da fiziksel eylemlerle başkalarını kontrol ederler.
- Öfke ya da kaba kuvvete daha yatkındır.
- Hedef aldığı kişiyle empati kurmaz.
- Çoğu zaman kendisi de saldırgan davranışa maruz kalmıştır.
- Başkalarıyla alay eder.
- Çevresindekileri etkiler, istismarın uygulanmasında model olur
- Kendi imajını korumanın tek yolu olarak şiddeti görür.

Çocukları İstismardan Korumak İçin Ebeveynlere Öneriler:

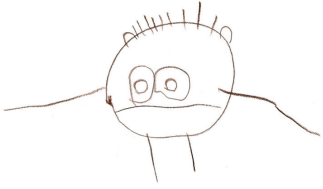
- Çocuğunuzla iyi bir iletişim içinde olun. Ailesiyle sağlıklı iletişim kurabilen, sevgi-saygı ortamında büyüyen çocuklar hem istismara uğrama konusunda daha az risk taşırlar, hem de başlarına gelen olumsuz olaylarda ailelerinden destek isteyebilirler.
- Çocuğunuzun öğretmeni, danışmanı ve okul müdürüyle tanışın. Okulun istismar konusundaki politikalarını öğrenin ve bu politikaların doğru uygulanması için işbirliği yapın.
- Çocuğunuzun sağlıklı arkadaşlıklar geliştirmesine yardımcı olun. Kalabalık içinde olmak güven verir ve zorbalara arkadaş çevresi olan çocukları daha az hedef seçerler.
- Çocuğunuza şiddetin kabul edilemez olduğunu öğretin. Çocukların % 60'ı istismara tanık olurlar. Bu çocuklar, diğerlerinin davranışlarını etkilemede ve mağdurlara yardımcı olmada hayati bir role sahiptir. Anne babalar, şiddeti hoş görmeyen değer sistemleri oluşturmada rol modeli olabilirler.
- Çocuğunuza istismarı nasıl şikayet edeceklerini öğretin. Kendiniz de bu durumlarda nereden yardım istenebileceğini öğrenin.

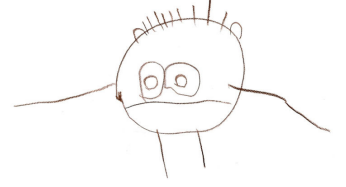

II.BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE
YOL AÇABİLECEK
EBEVEYN ETMENLERİ

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE YOL AÇABİLECEK EBEVEYN VE AİLE ETMENLERİ

Ebeveynlerin niçin istismarda bulunduğu dair bir tartışma başlatın. “Çocuklara yönelik kötü muamelenin ortalama yüzde 80’i biyolojik anne babaya ait olduğu için ebeveyn ve aile etmenlerini göz önüne alıyoruz”.

İstismarın nedenlerine ilişkin kesin açıklamalar mümkün olmasa da, yapılan araştırmalar, istismar ve ihmalin oluşumunda etkili olan bazı anne baba, çocuk ve çevreyle ilişki etmenleri ortaya koymaktadır:

• Ebeveyn / Bakıcı Deneyimsizliği

Çok genç ve deneyimsiz ebeveynler/bakıcılar bir çocuğun davranışlarını ve ihtiyaçlarını anlamayabilir ve çocuğun gelişimindeki her bir aşamada ne yapılması gerektiğini bilemeyebilirler.

• Gerçekçi olmayan Beklentiler

Ebeveynin çocuktan beklentileri gelişimsel olarak yapabileceğinin üzerinde olabilir.

• Sosyal Dışlanma

Ebeveyn/bakıcı için destek ve yetişkin arkadaşlığının sağlanamaması veya ebeveyne çocuğu yetiştirme sırasında yardım etmek için aile ve arkadaşın olmaması.

• Karşılanmayan Duygusal İhtiyaçlar

Diğer yetişkinler ile iyi ilişkilere sahip olmayan ebeveyn, sevgi, benimsenme ve öz-saygı ihtiyaçlarını tatmin etmek için çocuğuna yönelebilir.

• Sık Görülen Krizler

Büyük hastalıkların yanı sıra mali, mesleki, maddi ve hukuki stres/sorunlar çocukların ihmal ya da istismarına katkıda bulunabilir.

• Kötü Çocukluk Deneyimi

Birçok istismarcı yetişkin, çocukluğunda kötü muameleye maruz kalmış ve bu nedenle uygun ve şiddet içermeyen bir tarzda çocuklarla ilişki kurmayı öğrenememiş ya da geliştirememiş olabilir.

• Uyuşturucu ya da Alkol Sorunları

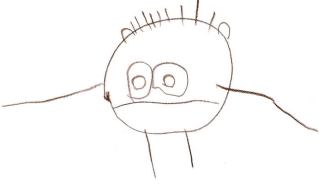
Bu tür sorunlar, ebeveynin çocukların bakımını tam olarak sağlamaları konusundaki becerilerini azaltabilir ve çocukları tehlikeye atabilir.

• Zihinsel Hastalık

Tedavi edilmeyen ve/veya kronik zihinsel hastalık, çocuk ihmaline ve istismarına neden olabilir.

• Başarısız Aile Sınırları

Bir çocuğu korumada başarısız olmanın nedenleri şunlar olabilir; dışarıdan birçok yabancıya eve sınırsız erişimi, ilaçlara erişim, tehlikeli nesnelere ve hayvanlar, yeterli gözetimin olmaması vb. gibi.

Dünyadan Örnekler: Ailelere Sunulan Destekler

Amerika'daki en önemli ve zorlu işlerden bir tanesi ebeveyn olmaktır. Birçok aile güvenli, sağlıklı ve üretken çocuklar yetiştirmeleri için gerekli güç ve kaynağı aile destek aktivitelerinin yardımıyla buluyor. Örneğin, yerel okullar ya da aile hizmetleri merkezleri, ebeveynlerin bir araya gelip, sosyalleştiği ve çocuklarının büyüme ve gelişimiyle ilgili daha çok şey öğrendiği yerler. Ebeveyn eğitimi, ev ziyaretleri, tatil bakımı gibi aile destek programları ve destek grupları ebeveynlere bu konudaki becerilerini geliştirmek, pozitif disiplin tekniklerinin faydalarını anlamak ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için yardım ediyor. Aile destek programları ayrıca çocuklarla ilgilenen kişilerin karşılaştığı yeterli barınma yeri ve çocuk bakımı için gerekli masraflar gibi diğer önemli konularda yardım hizmeti sunuyor. Ebeveynler bu ve diğer aile destek aktiviteleri sayesinde aşağıdaki konularda kaynak, bilgi ve becerilerini geliştiriyor:

- Farklı yaşlarda çocuklar için tipik davranış biçiminin ne olduğunu anlamak
- Çocuklarının ihtiyaçlarını tanımlamak, bu ihtiyaçlara yanıt vermek ve savunmak
- Çocuklarıyla sakin ve açık bir şekilde iletişim kurmak
- Çocuklar için net ve gerçekçi sınırlar koymak
- Kontrollerini kaybetmeden çocukları düzeltmek ve yeniden yönlendirmek
- Destek için arkadaşlarına, ailesine ve toplum kaynaklarını ulaşmak
- Çocuklarıyla pozitif ilişkiler geliştirmek ve birlikte zaman geçirmek
- Ebeveyn olarak kendi becerilerine öz güven duymak

Ailelerin Desteklenmesi

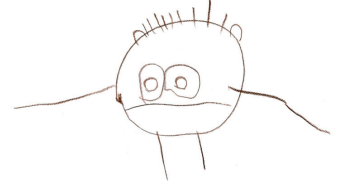
Birçok ebeveyn çocuklarına en iyisini sağlamak isteğini paylaşmaktadır. Ancak özellikle ebeveynler hüsrana uğramışsa, deneyimsizse, ciddi zihinsel sağlık problemleri varsa ya da kendi ilişkilerinde sıkıntı veya ekonomik sorunlar gibi stresli koşullarla karşı karşıyaysa sağlıklı ve kendine güvenen çocuk yetiştirmek zor olabilir.

Ailelerin Desteklenmesi Neden Önemlidir?

Ebeveynler, özellikle kişisel ilişkileri desteklenen ve stres, bilgi, önemli çocuk gelişim konuları, ekonomik sorunlar, barınma, yiyecek ve çocuk bakımı gibi somut konularla başa çıkmak için diğer kaynaklara gereksinim duyar. Ancak bu önemli desteklerden birisinin olmaması iyi niyetli ebeveynlerin ihmal veya istismara yol açabilecek başarısız kararlar vermesine yol açabilir. Çocuk istismarı ve ihmalinin neden ortaya çıktığı konusunda daha fazla bilgi edindikçe, daha fazla kurum ve topluluk bunları önlemenin en iyi yolunun ebeveynlerin çocuklarının duygusal, fiziksel ve gelişimsel ihtiyaçlarını anlamaları ve onları zarar verici durumdan korumaları için gerekli beceri ve kaynağın sağlanması olduğunu kabul etmektedir.

Kapasite Geliştirilmesi: Çocuklar ve Aileler İçin Koruyucu Faktörlerin Geliştirilmesi

Aileleri güçlendirecek ve aile için istismar ve ihmal riskini azaltacak kişisel, ailesel ve çevresel faktörler üzerinde araştırmacılar, pratisyenler ve karar vericiler giderek daha fazla düşünmektedir. Araştırma belirli risk faktörlerinin çocuklar ve aileler üzerinde zarar verici etkileri olmasına rağmen diğer "önleyici" faktörlerin bu etkileri azaltabileceğini ve hem ebeveynler hem de çocuklar için daha faydalı sonuçlar

sağlayabileceğini gösteriyor. Başarılı aile destek aktiviteleri ve çocuk istismarını önleme programları bu koruyucu faktörleri geliştirmek için hazırlanmaktadır. Çocuk istismar ve ihmalinin azaltılması/ önlenmesi ile bilinen koruyucu faktörler şu

şekilde tanımlanabilir: Ebeveyn esnekliği, sevgi ve şefkat, sosyal bağlantılar, ebeveyn ve çocuk gelişimi hakkında bilgi, etkin problem çözme ve iletişim becerisi, gerekli zamanlarda somut destek sunma, çocukların sosyal ve duygusal becerisi, sağlıklı evlilikler.

Dünyadan Örnekler: Kapasite Geliştirilmesi için Aile Destek Stratejileri

Araştırmalara göre bazı etkin stratejilerin istismarı önlemedeki etkileri:

Arkadaşlık ve karşılıklı desteğin sağlanması: Ebeveynlere kendi muhitlerinde bulunan diğer ebeveynleri tanıma, karşılıklı destek sistemini geliştirme ve liderlik rolü üstlenme seçenekleri sunar. Stratejiler spor takımları, grup yemekleri, sınıflar, danışma grupları, grup liderliği ve gönüllük seçeneklerini içerebilir.

Ebeveynliğin güçlendirilmesi: Ebeveynlerin ihtiyaçları olduğunda ebeveynlik konularında destek almalarının yollarını geliştirir. Bu yollar arasında sınıflar, destek grupları, ev ziyaretleri, pediatri bürolarındaki ipucu belgeleri ve kaynak kütüphaneler yer almaktadır.

Aile krizleri yaşandığında destek sunmak: Hastalık, işten çıkarılma, ev problemleri ve diğer stres unsurlarıyla karşılaşıldığında ailelere ekstra destek sunmak.

Aileleri hizmetler ve seçeneklerle buluşturmak: Mesleki eğitim, eğitim,

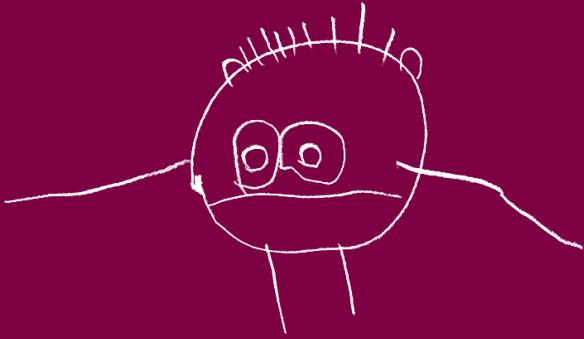
sağlık bakımı, zihin sağlığı ve yerel inanç ve toplumsal hizmetler için görüşmeler sunmak.

Ebeveynlere değer vermek ve destek sunmak: Programın ebeveynlerle iletişim kurabilmesi için ebeveynler ve görevliler arasındaki ilişki çok önemlidir. Ebeveynlerin bunu yapmasında yardımcı olmak için görevlilerin desteği, eğitimi ve süpervizörlüğü çok gereklidir.

Çocukların sosyal ve duygusal gelişiminin sağlanması: Bazı programlar çocukların kendi duygularını ifade etmeleri ve diğeriyle anlaşabilmelerine yardımcı olmaya odaklanan içerikler kullanıyor. Çocuklara eve geldiğinde sınıfta öğrendiklerinden ebeveynleri de yararlanabilir.

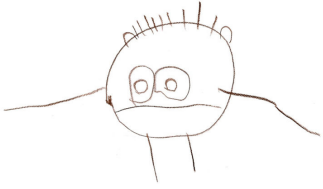
Çocuk istismarı veya ihmalinin gözlemlenmesi ve erken uyarı sinyallerine göre davranmak: Çocukları dikkatlice gözlemlenmeleri ve ilk problem sinyaline yanıt vermeleri için görevlilerin eğitimi. Erken müdahaleler çocukların güvende olmalarına ve ebeveynlerin gerekli destek ve hizmetleri almalarına yardımcı olmayı sağlar.

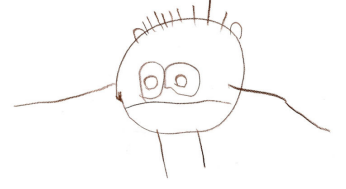

III.BÖLÜM

İLETİŞİM YÖNTEMLERİ

İLETİŞİM YÖNTEMLERİ

Bir öğretmen olarak, çocuklarla hergün iletişim halindesiniz. Bazen gözlemediğiniz göstergelerden bir istismar ya da ihmal olduğuna kanaat getirebilirsiniz, bazen de çocuklar size istismar ya da ihmalle ilgili ipuçları verir ya da söyler. İzleyen bölümde çocukların istismar ya da ihmal edildiklerini nasıl açığa çıkardıklarını göreceksiniz. Çocuk bu durumu size söylediğinde nasıl tepki vereceğiniz, onunla nasıl konuşmanız gerektiği bu bölümde ayrıca tartışılacak. Unutmayın ki, çocuğa uygun olmayan bir biçimde soru sormak/sorgulamak durumla ilgili sonraki değerlendirmelere ve soruşturmaya zarar verecektir.

İstismarın en önemli göstergelerinden biri çocuğun bunu açıklama biçimidir. Bir öğretmen olarak, çocuk böyle bir bilgiyle size geldiği zaman ne yapılması gerektiğini bilmelisiniz. Çocuk size doğrudan istismar edildiğini söyleyebilir. Fakat bu az kullanılan yoldur. Bu bölümde öğrenilecek konular ise:

- Çocukların size yaşadıkları istismarı anlatma biçimleri
- Çocuklar size yaşadıkları istismarı anlattıklarında sizin yapmanız gerekenler

I. Çocuklar Neden İstismar Edildiklerini Söyemezler!

- Kendilerine inanılmayacağını düşünürler.
- Başlarının belaya gireceğinden korkarlar.
- İstismarcının tehdidinden korkarlar.
- İstismarcıyı korumak isteyebilirler; istismarcıyı sevebilir ama yaptıklarını sevmezler.
- Nasıl anlatılacağını bilmeyebilirler. korkabilirler.
- Büyükleriyle (otorite ifade edenlerle) cinsel konuları konuşmaktan utanabilirler.
- İyi çocukların cinsellikle ilgili sözcükleri

kullanmamaları gerektiği söylenmiş olabilir.

- Cinsel davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler.
- Arkadaşları tarafından dışlanacağından

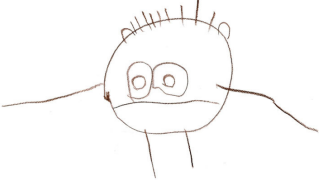
II. Bir Çocuk İstismar Edildiğini Açıklarsa Ne Yapılmalıdır!

1. Çocukla özel olarak konuşmak için bir mekan bulun: Konuşmanızın kesilmeyeceğinden emin olacağınız bir yer olsun.

2. Masanın arkasında oturmayın. Çocuğun yanında onu sakinleştirmek için oturun.

3. Çocuktan izin almadan ona dokunmayın. Dokunmanız belki ona istismar olayını hatırlatabilir.

4. Açıklıkla ve sakince dinleyin: Duyularınızı ve sözel olmayan ifadelerinizi kontrol edin. Tepkileriniz hayati önem taşımaktadır. Çocuğun size anlatacağı şeyler ya da muayene sonucu göreceğiniz şeyler

sizi şok edebilir. Sakin karşılamak çocuğu desteklemek için önemlidir. Çocuğu dinleyin ve kendisi için önemli olan konuları siz herhangi bir soru sormadan anlatmasına izin verin. Tüm ilginizi çocuğa verin. Kulaklarınızı, gözlerinizi ve kalbinizi dinleyin çocuğu dinlerken. Bazen çocuğun sizinle sır olarak paylaşmak istediği şey bir istismar olmayabilir (boşanma, aile meseleleri vs).

5. Çocuğun dilinden konuşun: Çocuğun anlayamayacağı kelimeleri kullanmayın. Çocuğun olanlar hakkında kullandığı kelimeleri kullanın. Bu özellikle cinsel istismarla ilgili konuştuklarında çok önemlidir.

6. Çocuğu yaşadığı olayları anlatmaya cesaretlendirin: Yaşadığı olayları anlatması için ona destek olun fakat vermek istemediği ayrıntılar için asla baskı yapmayın.

7. Çocuğa şöyle söyleyin:
“Sana inanıyorum”, “Bana söylediğine çok memnun oldum”, “Bu senin hatan değil”, “İstismar doğru bir şey değil”.

8. Yazıyla kaydedin: Çocuğun anlattığı olayları ve kelimeleri yazın.

9. Çocuğu istismarı bildirdiği için takdir edin. Eğer çocuk dolaylı bir şekilde bir istismardan söz ediyorsa (örneğin; birinin başına geldi gibi), çocuğu durumu anlatması yönünde teşvik edin.

10. İstismarı bildirmek için okul/kuruluş ya da yerel çocuk koruma kurumlarına/ yetkililerine/ (rehber danışmana) haber verin.

11. Gizlilik ilkesine saygı gösterin: İstismar olayını okulda bu konuda sorumlu kişi dışında başka biriyle konuşmayın.

Bir Çocuk İstismar Edildiğini Açıkladıysa Ne Yapıl(mama)lıdır!

1. “Neden” ile başlayan sorular sormayın. Örneğin;

- “Neden o kişiyi durdurmadın?”
- “Neden bana bunu anlatıyorsun?”

Çocuklar genellikle neden ile başlayan sorular sorulduğunda bir şeyleri yanlış yaptıklarını zannederler ya da savunmaya geçerler. Neden ile başlayan sorular kişinin yapması gerekli şeyleri yapmadığını ima eder. İstismar/ihmal vakalarında, çocuklar zaten olanlardan dolayı kendilerini suçlayabilirler. İstismarcı onlara genellikle bunun kendi hataları olduğunu söyler. Bir çocuğa bunu neden daha önce haber vermedin diye sormak, onun birşeyleri yanlış yaptığını düşünmesine sebep olur. Ayrıca küçük çocuklar genellikle “neden” ile başlayan sorulara yanıt veremezler çünkü soyut düşünme becerileri durumu analiz edecek düzeyde henüz gelişmemiştir. Çocuk kafasını öne düşürerek sanki birşeyleri yanlış yapmış gibi yanıt verebilir.

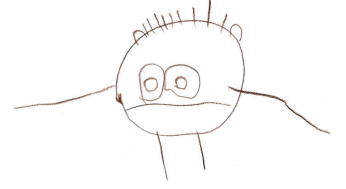
2. Aşağıdakilere benzer sorulardan ve ifadelerden kesinlikle kaçının.

Örneğin;

- “Bunun olduğundan emin misin?”
- “Gerçeği mi söylüyorsun?”
- “Bu bir daha olursa bana haber ver”.
- “Bunun olması için ne yaptın?”.

3. Bu bilgiyi diğer öğretmenler ya da kişilerle paylaşmayacağınız konusunda çocuğa teminat verin. Fakat destek almak için yetkili kişilerle iletişime geçeceğinizi söyleyin.

Çocuk eğer daha önce birçok kez istismara uğradığına ilişkin birtakım ipuçları veriyorsa, tüm ayrıntıları almaya çalışmayın. Dikkatlice

dinleyin ve çocuğa başka bir şey söylemek isteyip istemediğini sorun.

Eğer çocuk daha fazla bir şey söylememeyi seçiyorsa, mümkün olduğunca yetkili kişiyi/müdürü bu konu hakkında bilgilendirin ve okul politikası uyarınca hareket edin. Ayrıca, çocuk ipucu verirken ve sizinle iletişim halindeyken kullandığı tüm kelimeleri olduğu gibi yazın. Bu ilk ifadeler adli soruşturmada çok önemlidir.

Her şeyden öte, çocuğa soracağınız soruları en aza indirgeyin ve yönlendirici sorular sormaktan kaçının (bir yanıtı yönelten sorular); örneğin, “Amcan da mı senin özel bölgelerine dokundu?”, “Mavi bir ceket mi giymişti?” gibi.

“Unutmayın! Siz bir öğretmen olarak istismar ya da ihmal olayını kanıtlamakla yükümlü değilsiniz. Siz sadece konuyla ilgili şüpheleriniz olduğunu bildirmekle yükümlüsünüz”.

Çocukların İstismarın Açıklama Biçimleri

Çocuklar istismar edildiklerini farklı yollarla açıklayabilirler. Bazıları özel olarak sizinle konuşmak istediğini söyler ve doğrudan olayı anlatır. Bu, ne yazık ki, çok daha az kullanılan yoldur. Aşağıda, çocukların kullandığı ifade etme biçimlerine değinilecektir. Sizin rolünüz dinlemek ve çocuğa güven vermektir. Soruşturma yapıcı tarzda sorular sorulmamalıdır.

1. Dolaylı İmlar

Örnekler

- “Erkek kardeşim dün gece uyumama izin vermedi”
- “Komşumuz “X “abi çok komik iç çamaşırlar giyiniyor”
- “Annemin beni amcamla yalnız

bırakmasından hiç hoşlanmıyorum”

- “Bakıcım beni çok sıkıştırıyor”

Açıklama

Kelime hazinesi fazla gelişmediği, daha özgül kelimeleri henüz öğrenmediği, utandığı ya da çekindiği, söylemeyeceğine dair söz verdiği için ya da tüm bu nedenlerden ötürü bir çocuk bu ifadeleri kullanabilir.

2. Gizli İfade Etme

Örnekler

- “Çok kötü biçimde ellenilen bir kız tanıyorum”
- “Tanıdığım bir kız var, annesine rahatsız edildiğini söyledi fakat annesi ona inanmadı”

Açıklama

Çocuk bildiği bir kişi hakkında konuşabilir, fakat bu kendisi de olabilir. Onu “diğer çocuk” hakkında bildiklerini anlatmaya teşvik edin. Sonra anlattığı şeyleri bu kişinin daha önce yaşayıp yaşamadığını sorun.

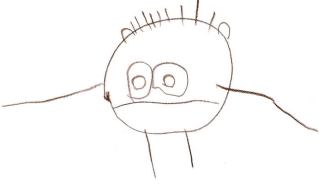
3. Koşul Koyarak İfade Etmek

Örnekler

- “Bir sorunum var fakat kimseye söylemeyeceğime söz verirsen sana anlatırım”.

Açıklama

Birçok çocuk istismar edildiklerine dair sakladıkları sırrı söylerlerse başlarına olumsuz şeyler geleceğine inanır. Çocuklar saldırganlar tarafından da sessizliklerini korumaları için tehdit edilmiş olabilirler. Çocuklara bazı sırların saklanamayacağını söyleyin. İşinizin onu korumak ve ona güvenli bir yer temin etmek olduğunu söyleyin. Yine çocuğa mümkün olduğunca söylediği şeylerin gizliliğini koruyacağınızı ama yasalarca bu durumu resmi otoritelere bildirmeniz gerektiğini anlatın.

Bir Çocuğun İstismar Edildiğinden Kuşkulaniyorsanız...

1. Bu durumu ilgili kişiye (okul müdürü, rehberlik servisi gibi) hemen haber verin.

2. Gelişmeleri izleyin.

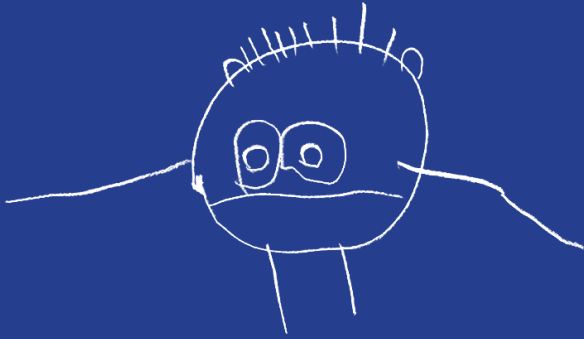
- Bir rapor hazırlamak ya da raporun hazırlanmasını sağlamak için yetkili kişiye bildirmeniz için sadece "mantıklı kuşku- lar" yeterlidir; doğrudan kanıt sağlamanız gerekmemektedir.

- Okul yetkililerinin çocuğun ailesi ya da bakıcısıyla iletişim kurmaları tavsiye edil- memektedir.

Eğer

- Çocuk istismarı göstergeleri
- Türkiye'de çocuk istismarına ilişkin yasalar
- Çocuk istismarı mağdurları
- Aileye nasıl destek verilecek
- Çocuk istismarı veya ihmali ile ilgili **sorularınız varsa lütfen aşağıda belir-tilen kurumlara ulaşınız!**

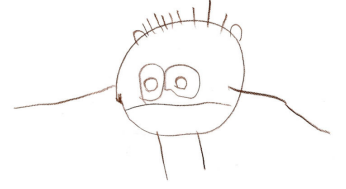
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlükleri
- Baroların Çocuk Hakları Merkezleri
- Emniyet Müdürlüğü Çocuk Polisi Şubeleri
- Hastaneler bünyesindeki Çocuk Koruma Merkezi/Birimleri

IV. BÖLÜM

ÇOCUK İHMALİNİ
VE İSTİSMARINI BİLDİRME

ÇOCUK İHMALİNİ VE İSTİSMARINI BİLDİRME

Tüm okul personeli, yetkili kişi olarak görülür ve yasalarca istismarı bildirmeleri gerekmektedir. Birçok sistemde iç raporlama protokolleri vardır. Bu bölümde bildirimde bulunmanın yasal gereklilikleri ve bu görevin nasıl yerine getirileceği tartışılacaktır. Siz de bir öğretmen olarak şüphelendiğiniz durumları bildirmekle sorumlusunuz.

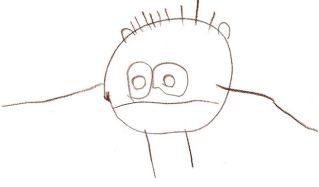
● **İ**stismardan şüpheleniyorsanız, bu durumun bildirilmesi çocuğu koruyabilir ve aileye yardım sağlayabilir. Her devlet bildirim yükümlülüğü olanları belirler (Çocuk istismarı ve ihmali şüphelerini bildirmek zorunda olan kişiler). Bununla birlikte, herhangi başka biri de çocuk istismarı şüphesini bildirebilir ve bildirmelidir. Bildirim bir suçlama değildir; düşüncenin dile getirilmesi ve çocuğun durumunun soruşturulup değerlendirilmesi için yapılmış bir istektir. Bir çocuğun tehlikede olduğundan şüphelenirseniz, derhal harekete geçin. Çocuk istismarı veya ihmaline ilişkin şüphenez bir rapor hazırlamanız için yeterlidir. Kanıt bulmanız gerekmez. Tahkikatı yürüten kişiler istismar veya ihmalin bulunup bulunmadığına karar vereceklerdir. Hemen hemen her devlet çocuk istismarına ilişkin iyi niyetli ihbarda bulunan kişileri kovuşturma ve yükümlülükten korumak üzere bir yasaya sahiptir.

İstismarı Bildirmek İçin Aradığınızda Aşağıdaki Özel Bilgiler Sorulabilir:

- Çocuğun adı ve yerleşimi
- Şüpheli failin adı ve çocukla yakınlık derecesi
- İstismar veya ihmale ilişkin gördüğünüz veya duyduğunuz şeyi tarif etmeniz
- İstismar hakkında bilgisi olan diğer kişilerin adları
- Sizin adınız ve telefon numaranız
- Çocuk istismarı ve ihmali konusunda ihbar edilen ailelere bildirimde bulunanların adları açıklanmaz.

Çocuk İstismarı veya İhmalini Nasıl İhbar Edebilirim?

Eğer bir çocuğun zarar gördüğünden şüpheleniyorsanız, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ya da Çocuk Polisi/Karakollar ve Cumhuriyet Savcıları ile iletişime geçin ve böylece durumu profesyoneller değerlendirebilsinler.

Bununla beraber rapor edilen bilginin doğası gereği kimliğiniz aile tarafından anlaşılabilir. Kimliğinizi açıklamamayı isteyebilirsiniz, fakat kimliğinizi açıklamaz durumda ihbarınızın daha güvenilir ve daha yararlı olabilir.

Okullarda İstismara Uğrayan Çocuklara Yönelik Yapılması Gerekenler

İhmal ve istismara yönelik okulların PDR hizmetleri yürütme kurulları şunları yapar:

- **Önleyici Hizmetler:** Farkındalık geliştirme eğitimlerinin düzenlenmesi;
- **Koruyucu Hizmetler:** Gizlilik ilkesine dikkat edilerek sadece vakada görevli olan birimlerin haberdar edilmesi;

• **Müdahale:**

- *Okul idaresine haber verme*
- *Kriz müdahale ekibini bilgilendirme:* Her okulda ihmal istismar ya da başka türlerde krizler yaratacak durumlara yönelik okul müdürü başkanlığında rehber öğretmen, 1. ve 2. kademe öğretmenlerinden oluşan bir krize müdahale ekibi bulundurulur.
- *İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri içindeki kriz ekipleri:* Benzer bir kurul İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde bir şube başkanlığında oluşturulur.
- *Bağlı bulunan ilçenin/ilin rehberlik ve araştırma merkezi ile iletişim:* Büyük şehirlerde her ilçede, diğer şehirlerde birkaç ilçenin bir araya toplandığı RAM vardır.Okul idaresi veya rehberlik servisi, bir üst makam olan ilçe milli eğitim müdürlüğünü haberdar ettiğinde olayla ilgili RAM'larda oluşturulan uzman ekip okula ulaşır. İlk olarak idare ve rehberlik servisi ile iletişime geçerek olay hakkında bir ön bilgi toplar.

Ön Bilgi Safhasında Raporunuzda Ne Gibi Bilgiler Olmalıdır?

- Adı, yaşı, adresi ve çocuğun en son yaşadığı yer.
- İstismarın süresi.
- Çocuğun ailesinin ya da bakıcısının adı ve adresi, eğer biliniyorsa.
- Şüpheli failin adı ve adresi.
- Eğer biliniyorsa, istismarın olduğu yer.
- Kimlerin haberdar olduğu.
- Olaya müdahale edilene kadar neler yapılmış.
- Çocuğun yaralarının içeriği ve boyutu, önceki yaralara ait kanıtlar da dahil olmak üzere.
- Yaraları ve failin kimliğini ortaya çıkarmaya yarayacak diğer bilgiler

Bu bilgiler ışığında bir eylem planı hazırlanır. RAM tarafından okula gelen krize müdahale birimi okul rehberlik servisi ve okul idaresi ile koordineli bir şekilde çalışarak öğrenci için neler yapılabileceğini planlar. Durumdan haberdar edilmesi gereken diğer birimlerle iletişime geçilir. Bunlar;

- Polis
- Savcılık
- Üniversitelerin ihmal ve istismarla ilgili bölümleri
- Sosyal hizmet birimleri

Okulunuzun Bildirim Politikasını Öğrenin Okulunuzun, çocuk koruma hizmetlerine kimlerin bildirim yapması gerektiği üzerine bir politikası olabilir. Okulunuzun raporlama politikasını ve prosedürlerini bilmeniz önemlidir. Okulunuzun prosedürlerini okul müdürü ile gözden geçirin. İstismarla ilgili şüphelendiğiniz durumları okuldaki bu konuyla ilgili yetkili kişiyle paylaşır paylaşmaz, yetkili kişi bu olayla ilgili gerekli işlemleri başlatma yükümlülüğüne sahiptir.

Senaryolar

Aşağıdaki senaryolar size tanıdık gelecektir. Şimdi bu vakaların raporlanmasının gerekip gerekmediğine karar vereceksiniz.

1. Senaryo

Öğrenciniz Can'ın diğer öğrencilere haftasonu yaptığı hırsızlıktan ötürü babasının kendisini kemerle dövdüğünü anlattığına kulak misafiri oldunuz. Can'ı kenara çektiniz ve duyduklarınızı ona sordunuz. Tıbbi bir muayene olabileceğini söylediniz, o da kabul etti. Muayene sonucu Can'ın vücudunda herhangi bir yara bere izi bulunmadı. Can'ın babasını aradınız ve babası da gerçekten oğlunu hırsızlık yaptığı için cezalandırmak amacıyla kemerle dövdüğünü onayladı. Can'ın babası onu her zamanki gibi okuldan almaya geldi ve Can babasını gördüğü için mutlu görünüyordu.

2. Senaryo

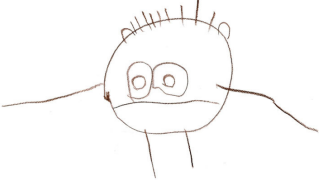
Ali'nin bütün gün oturduğu yeri değiştirdiğini fark ettiniz. Ona sorun nedir diye sorduğunuzda, o da düştüğünü ve kalçasının ağrıdığını söyledi. Onu doktora götürdünüz. Ali'nin kayışla dövüldüğünü ve kalçalarında morluklar olduğu ve sırtında iyileştigiğine dair belirtiler olduğunu gördünüz. Bununla ilgili kendisine tekrar soru sorduğunuzda, evde gürültü yaptığında babası tarafından bazen dövüldüğünü kabul etti. Babasını aramanızdan çok korktu.

3. Senaryo

6 yaşındaki Ayşe'nin yanağında, kolunun üstünde ve gövdesinde çürükler var. Ayşe, size hafta sonu merdivenlerden düştüğünü söyledi. Genelde Ayşe'nin kollarında yara bere izleri var. Annesi de Ayşe'nin merdivenlerden düştüğünü teyit etti – ve şöyle dedi: Ayşe “erkeksi bir kız”, her zaman merdivenlerden düşer.

4. Senaryo

Baran kollarında eziklerle ve dizinde sıyrıklarla okula geldi. Ne olduğunu sorduğunuz zaman, kalabalık bir sokakta bisiklet sürerken (ki babası ona orada sürmemesini söylemiş), bir arabaya çarpmamak için bisikletin direksiyonunu kırdığını ve düştüğünü söyledi. Nasıl yaralandığını sorduğunuzda, “Düştüğüm zaman” diye yanıtladı.

Açıklamalar

1.Senaryo

Bildirimde bulunma kararı sizin istismar/ihmale ilişkin kuşkularınıza bağlıdır. Bu olayda, Can'ın babasına ilişkin sorgulanabilir davranışlar mevcuttur, fakat gözlemlenebilir bir yara bere izi de yoktur. Ayrıca Can babasından korkmuş gibi davranmamaktadır. Tüm bu faktörler bildirimde bulunmama yönünde kararınızı etkileyebilir.

2. Senaryo

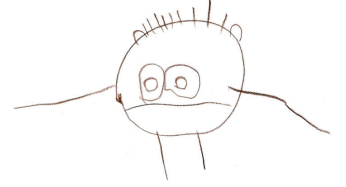
Bildirimde bulunma kararı sizin istismar/ihmale ilişkin kuşkularınıza bağlıdır. Ali'yi muayene eden doktorun Ali'nin vücudundaki çürüklere ilişkin söylediği bilgilerle, muhtemelen olayla ilgilenirsiniz. Birçok yara bere izi var, aynı zamanda iyileşme belirtileri var. Ali önce başka birşey söyler, sonra farklı bir ifadede bulunur ve babasını aramanızdan korkar. Tüm bu faktörler bildirimde bulunma kararınızı etkileyebilir.

3. Senaryo

Bildirimde bulunma kararı sizin istismar/ihmale ilişkin kuşkularınıza bağlıdır. Ayşe'nin vücudunun farklı bölgelerinde çürükler var fakat hiçbiri merdivenden düşmüş birinde olabilecek yara bere izlerine benzemiyor. Uzun bir zamandır çürükler olduğuna ilişkin gözlemlerinizi, ilginizi bu konu üzerine artırabilir. Ayşe'nin yaşı, çürüklerin düzeyi, ve yaralanmaların tekrarlanması gibi faktörler bildirimde bulunma yönünde kararınızı etkileyebilir.

4.Senaryo

Bildirimde bulunma kararı sizin istismar/ihmale ilişkin kuşkularınıza bağlıdır. Baran'da yara bere izleri var. Yara izlerini açıklama nedeni, bisikletten düşen bir kişide olabilecek yara izleriyle uyumlu bir görüntü çiziyor. Tüm bu faktörler bildirimde bulunmama yönünde kararınızı etkileyebilir.

Bildirim Nasıl Yapılır?

İstismar ya da ihmal ile ilgili bir şüphenez varsa, bu durumu bildirmelisiniz. Bildirim okulunuzun yazılı prosedürlerine uygun olarak yapılmalıdır. Sizden yazılı olarak bilgi istenebilir. Bakıcılar her zaman çocuğun ailesi olmak zorunda değildir. Öğretmenler ya da diğer okul personeli de çocuk okulda olduğunda ya da okulla ilgili bir etkinlik içinde olduğunda bakıcı konumunda düşünülür. Herhangi bir meslektaşınızın da bir istismarcı olduğundan süphelenebilirsiniz. Yasalarca tıpkı başkalarında olduğu gibi böylesi bir durumda da bunu bildirmeniz gerekir. Eğer olası bir çatışma varsa, eğer şüphelendiğiniz kişi okulda bu konuyla ilgili yetkili kişiyse, okul prosedürlerinizin alternatif bir bildirim yöntemini belirlemesi gerekir.

İhbarda Bulduğumda Ne Olacak?

Çocuğun kötü muamele gördüğü/istismar/ihmal edildiği kuşkusuna yönelik bildirim SHÇEK İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine yapılmalıdır. Bildirim ALO 183 telefon hattında ya da SHÇEK İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünde görevli uzmanlar tarafından değerlendirilecektir. Eğer görevli uzmanlar yapılan bildirimde çocuğa karşı kötü muamele olduğuna veya oluşma riskine ilişkin yeterli güvenilirlikte bilgi olduğuna kanaat getirirse bildirimde değerlendirilecek ve gerekli araştırma yapılacaktır. Bu kapsamda sizinle ,çocukla, ebeveynlerle ve çocukla iletişim halinde olan diğer kişilerle (doktor, öğretmen veya bakım sağlayıcılar gibi) konuşularak, çocuğun yaşadığı ortam ve çevrede sosyal inceleme yapılır. Amaç; istismar veya ihmalin gerçekleşip gerçekleşmediğine ve tekrar edip etmeyeceğine karar vermektir. Eğer soruşturmayı yürütenler hiçbir istismar veya ihmalin gerçekleşmediğine veya var olan şeyin Yasalarda yer alan istismar ve ihmal tanımına uymadığına karar verilerse, dosya kapatılır ve ailenin başka herhangi destek/yardıma gereksinimi olduğuna karar verilirse

yönlendirilir. İstismar ve ihmal olduğu yönünde kuvvetli şüphe varsa durumu adli makamlara bildirirler ve eğer soruşturmayı yürütenler çocuğun risk altında olduğunu tespit ederlerse, ailedeki istismara yol açabilecek risklerin azaltılması için ; ruh sağlığı tedavisi, ebeveyn becerisi geliştirme programları, iş yardımı ve sosyal yardım veya barınak sağlama gibi somut yardımlar yapılabilir. Yaşadığı ortamda çocuğun güvenliği tehlikede ise çocuk koruma altına alınır.

Kim Bildirim Yapmalı?

TCK 279. Maddesi uyarınca kamu görevini yürütürken göreviyle bağlantılı olarak suç belirtisi ile karşılaşan her kamu görevlisinin yetkili makamlara bildirmesi zorunludur.

Kime Bildirim Yapılır?

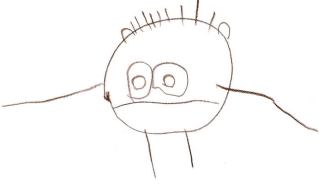
Sözlü bir rapor mümkün olduğunca hızlı bir şekilde telefonla ya da yüzyüze görüşmeyle Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne yapılmalıdır. Her okul ya da okul sistemi bir iç çocuk istismarı raporlama protokolüne sahip olacaktır. Bu protokolün ne olduğunu öğrenin. Bir rapor hazırlandığında soruna müdahil olan her görevlinin onay alması tavsiye edilmektedir. Eğer sosyal hizmetlere ulaşılmadığında ya da çocuk çok acil bir tehlike içinde ve istismar çok açık ise Polise ya da Cumhuriyet Savcılığına haber verilmelidir.

“Yetkilendirilmiş raportörler iyi niyetli raporlama yaptıkları takdirde raporlarının onaylanmadığı durumlarda da kanunlar tarafından korunmaktadır”.

Bildirim Yükümlülüğü

Bulunan Kişilerin Hakları

- Gizlilik ya da Saklılık: Bütün raporlar gizlidir ve istenildiği takdirde bildirimde bulunan kişinin kimliği saklı tutulabilir. Yine de bildirimde bulunan kişinin iletişim bilgilerini vermesi çocuk için daha yararlı olabilir.

Rapor Düzenlememenin Yaptırımları

Kanunlara göre, yükümlü olduğu halde çocuk istismarı vakası şüphelerini bilerek ve isteyerek bildirmeyi ihmal eden kişi ya da yetkililer, görevi ihmal nedeniyle suçlu sayılırlar. Bu nedenle ayrıca eğitim sistemi bünyesinde de disiplin cezası alabilirsiniz ve görevinize son verilebilir.

Sosyal Hizmetlerin İşlevi

Sosyal Hizmetler, istismar ve ihmal şüphelerini araştırarak istismar ya da ihmal olasılığının doğrulanması halinde çocuğun korunması için gereken önlemleri alır. Bir çocuğun istismara uğrayıp uğramadığını belirlerken sosyal hizmetler şu yetkililere sahiptir:

- Çocukla ve ebeveyn ya da vasilerle görüşme yapma;
- Velayet sahibinin izniyle, kapanmamış yaraları olduğuna inanılan çocukların muayene edilmesini sağlama;
- Veli ya da vasilerin çocuğun bakımı ve korunmasını sağlama kabiliyetlerini değerlendirme;
- Veli ve vasilere, çocuk bakımında yardımcı olan kurumlara destek sağlama;
- Çocuğun istismara uğradığının anlaşılması halinde ivedilikle geçici korumaya alınmasını çocuk mahkemesinden talep etme;
- Çocuğun geçici gözetim sürecinde çocuğa bakma kabiliyeti ya da arzusu yetersiz bulunan ebeveyn ya da vasiler hakkında mahkemeye bildirimde bulunma.

Bir Rapor Hazırladığınızda Ne Olur?

Bildirim yükümlülüğü olan kişi olarak göreviniz, bir çocuğun istismar ya da ihmal edildiğine dair gerekçeli kaygılarınız olduğunda sosyal hizmetler ile irtibata geçilmesini sağlamaktır. Bildirilen vaka için soruşturma yapılmasının gerekip gerekmediğini değerlendirmek ve raporunuzu kabul edip etmemeye karar vermek ise sosyal hizmetlerin görevidir. Bildiriminiz, hakkında yürütülen bir soruşturma bulunduğunu bildiğiniz bir aileye ilişkin olsa bile, dikkate alınmasını sağlayabilmek için raporunuzu

yine de Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne teslim etmelisiniz.

Raporunuzun değerlendirilmesi neticesinde soruşturmaya gerek görülmesi dahi vakaya ilginizi yitirmemeniz ve kaygılarınızı raporlamanız yerinde olacaktır. Zira, raporunuz sosyal hizmetlerin incelemesinin sonraki aşamalarda bir soruşturma açma kararı alınması durumunda yararlanabilecek önemli bilgiler içerebilir.

SHÇEK 'incelemesinin içeriğinde çocuğun kötü muameleye maruz kaldığına dair kanıtlar ya da tezler tespit etmesi halinde raporunuza dayanılarak konu hakkında soruşturma açılacaktır. Sosyal Hizmetlerin müdahalesine yer olmadığı kararlaştırılmış olsa bile çocuğun kötü muameleye maruz kaldığına dair kanıtlar ya da tezler içeren tüm raporlar adli kolluğa sevk edilmektedir. SHÇEK, bildirimimize dayanarak kötü muamelenin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek amacıyla vakalar hakkında soruşturma başlatır; gerçekleştiğine dair kanaat oluşursa kötü muamelenin tekrarlanması olasılığını değerlendirerek çocuğun güvenliğinin ve korunmasının sağlanmasına yönelik planlama yapar.

Bütün Soruşturmalarda Neler Yapılır?

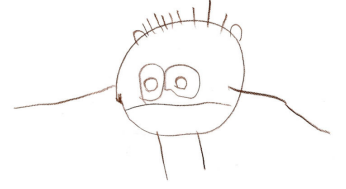
- Kötü muameleye maruz kaldığı iddia edilen her çocukla kararlaştırılan zaman zarfında görüşme yapmak
- Aynı hanede yaşayan her çocukla birer görüşme yapmak
- Çocuğun/çocukların ebeveyn/vasilerinin her biriyle birer görüşme yapmak
- Çocuğun ebeveynleriyle ilişkisini gözlemlemek üzere bir ev ziyareti gerçekleştirmek
- Aile çevresinden kişilerle ihtiyati görüşmeler yapmak

V. BÖLÜM

AİLELERİ GÜÇLENDİRME
YÖNTEMLERİ

AİLELERİ GÜÇLENDİRME YÖNTEMLERİ

I. Ailelerin/Bireylerin Sorumluluk Paylaşması İçin Etkinlikler

Bireylerin, ailelerin ve çocukların değer verilerek desteklendiği sağlam bir toplumsal yapının oluşturulabilmesi için herkese düşen görevler vardır. Bütün aileler çocukları için benzer temennilerde bulunur: Güvenli bir yuva, iyi bir eğitim ve başarılı olma olanağı. İlgili bir birey ve toplumun sorumluluk sahibi bir mensubu olarak bu temennilerin gerçekleşmesine katkıda bulunmak için aşağıdaki önerileri değerlendirebilirsiniz.

İletişim Kurun: Sağlam ilişki kurabilen aileler hem almaları gereken önemli kararlar hem de günlük etkinlikleri hakkında fikir alışverişinde bulunurlar ve işte ya da okulda yaşadıklarının yanı sıra duygularını da birbirlerine anlatırlar. Sorun yaşadıklarında sorunun üstüne gitmeden önce sakinleşmeyi tercih ederler; kızgınlıklarının turşusunu kurmazlar ama kendiliğinden buharlaşmasına da izin vermezler. Bunun yerine olası çözüm yollarını müzakere ederek, sorunların en iyi şekilde çözülmesi için birlikte çaba harcarlar.

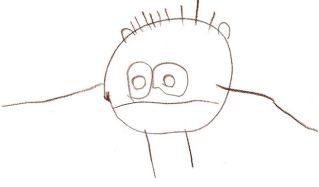
Sorunlardan Dersler Çıkarın: Her aile sorunlar yaşar. Sağlam ilişki kurabilen aileler yaşadıkları sorunları öğrenme aracı olarak görürler; çünkü tatsız olayların da olumlu gelişmelere neden olabileceğini ve birbirleri-

ne kenetlenmelerini sağlayabileceğini bilirler; dolayısıyla sorunları yok saymak yerine ortaya koyarlar ve gerektiğinde yardım ararlar.

Birlikte Zaman Geçirin: Sağlam ilişki kurabilen aileler sohbet ederek, okuyarak, oyunlar oynayarak, yürüyüşe çıkarak, yemek pişirerek vb. birlikte zaman geçirirler. Öperek yatırmak ve uyumadan önce masal anlatmak gibi özel davranışlar aile fertlerinin birbirlerine yakınlaşmalarını sağlar.

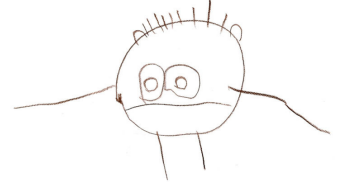
Ailece Eğlenin: Sağlam ilişki kurabilen aileler eğlenmenin önemini bilirler ve hoş vakit geçirmelerini sağlayabilecek etkinlikleri birlikte planlarlar. Ailece çıkılacak yolculuklar ve düzenlenecek partiler söz konusu etkinliklerden bazılarıdır. Güçlü aileler gülümsemenin önemini bilirler ve sıkıntılarını azaltmak için mizahtan yararlanırlar. Aile üyeleri birbirlerine gülmez, birlikte gülerler.

Sevginizi ve İlginizi Gösterin: Söylemleri ve davranışları aksi yönde olsa bile çocuklar aileleri tarafından sevildiklerini bilmeye ihtiyaç duyarlar. Güçlü aileler ilgilerini pek çok şekilde gösterirler. Aile üyelerinin birbirlerine “seni seviyorum”, “aynı aileye mensup olmanın mutluluk duyuyorum” gibi güzel sözler söylemeleri, kucaklaşmaları, birbirlerine lakap takmaları, ve aile hatıralarından bahsetmeleri mümkündür.

Seni Seviyorum Diyebilmenin Çeşitli Yolları

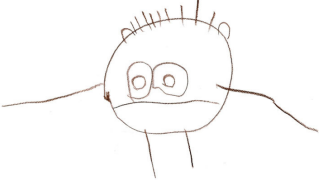
- “Sana güveniyorum” deyin.
- Konuştuğunuzda göz teması kurun.
- “Lütfen” ve “Teşekkür ederim” sözcüklerini kullanın.
- Çocuğunuzla samimi ve nazik bir ifadeyle konuşun.
- Onunla gurur duyduğunuzu ifade edin.
- Güven ilişkisi oluşturun.
- “Hayır” dediğinizde hayır olduğunu anlasın.
- “Evet” dediğinizde evet olduğunu anlasın.
- “Konuşmak ister misin?” diye sorun.
- Dinleyin.Dinleyin.Dinleyin.
- İhtiyacı olduğunda yanında olmaya hazır olun.
- Onunla boş zamanlarınızda birlikte vakit geçirin.
- Yanlış yapmasına izin verin. Kimse mükemmel değildir.
- Onunla eğlenmeyi, gülmeyi bilin.
- “Sana nasıl yardım edebilirim?” diye sorun.
- Onun özeli olmasına izin verin ve saygı duyun.
- Çocuğunuzun arkadaşlarına iyi davranın, onları hoş tutun.
- Bazı sınırlarınız olsun.
- Beklentilerinizi net olarak ifade edin.
- Ulaşılabilir hedefler ortaya koyun.
- Hatalı olduğunuzda “Özür dilerim” deyin ve af dileyin.
- Gerçeği söyleyin.
- Bir şeyi bilmediğiniz zaman “bilmiyorum” deyin.
- “Şu konuda...nasıl hissediyorsun” diye sorun.
- Onlar evdeyken evde olmaya özen gösterin.
- Onlara özgürlük tanıyın.
- Kuralları birlikte oluşturun.
- Sınırları ve sonuçlarını açıklıkla oluşturun.
- Duygularını onaylayın.
- Fikirlerini ve önerilerini sorun.
- Başarılarını takdir edin.
- Mutlu olduğunuzda gülün, bunu belli edin.
- Üzüntülü olduğunuzda ağlayın.
- Neden kızgın olduğunuzu açıklayın.
- Sorumluluk kabul edin.
- Yumuşak bir ses tonu kullanın.
- Sık sık sarılın, kucaklayın.
- Her gece “seni seviyorum” deyin uyumadan önce.
- Her sabah neşeli bir şekilde “günaydın” deyin.
- Bir şey anlattığında durun ve dinleyin.
- Okula gittiği zaman ona iyi bir gün dileyin.
- Verdiğiniz sözleri yerine getirin.
- “Seni seviyorum” deyin.

Çocuk İstismarını Önleme: Aylık Etkinlik Takvimi

Çocukların sağlıklı ve güvenli olmalarına yardım etmek için herkes kendine göre küçük şeyler yapabilir. Her yılın nisan ayı çocuk istismarını önleme ayı olarak ilan edilmiştir. Aşağıda gördüğünüz takvim Nisan ayının her günü bir etkinlik yapabileceğiniz çeşitli etkinlikler önermektedir. Her etkinlik, her yaş grubundan çocuğun gelişimine uygun olmayabilir. Bundan ötürü siz de yaratıcılığınızı kullanabilirsiniz!

Pazar	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
						1 Çocuğun bir başarısından ötürü kendisini kutlayın, onu övün.
2 Çocukla birlikte bir kitap okuyun.	3 Birlikte uçurtma uçurun.	4 Özel bir yemeği birlikte yapmaya çalışın.	5 Çocukla birlikte iyi bir şeyler yapmaya çalışın.	6 Çocuğunuza ona duyduğunuz sevginin onun okul başarısına bağlı olmadığını hatırlatın.	7 Çocuğunuzun beslenme çantasına ya da odasında bir yere onu sevdiğinizi yazdığınız bir not iliştin.	8 Ailenizi ilgilendiren bir konuda çocuğunuzun fikrini sorun.
9 Birlikte parka gidin.	10 Hayvan sevgisi üzerine bir şeyler yapın.	11 Çocukken başınızdan geçen komik bir anınızı çocuğunuza anlatın.	12 Çocuğunuzla birlikte eşinize çiçek toplayın/ alın ve sizler için ne kadar değerli olduğuna dair bir not yazın.	13 Birlikte kek ya da kurabiye yapın.	14 Birlikte sanatsal bir etkinlik yapın.	15 Acil durumlarda ne yapılması gerektiği üzerine çocuğunuzla konuşun.
16 Bulutlardaki şekillere birlikte bakın.	17 Çocuğunuza yeni bir sorumluluk verin.	18 Sokaktan güvenli bir şekilde yürüme pratiğini birlikte yapın.	19 Komşuları birlikte ziyaret edin; özellikle çocuğu olanları.	20 Birlikte artık kullanılmayan, giysileri, oyuncakları ya da eşyaları bağışlamak üzere seçin.	21 Birlikte bir video izleyin.	22 Çocuğa büyükannesine ya da büyükbabasına mektup yazmada yardımcı olun.
23 Birlikte piknik yapın.	24 Birlikte bir şeyleri sayın (geçen arabalar, köpekler gibi). Yürüyüşe çıkın ve gördüğünüz arabaları sayın.	25 Birlikte bir sergiye, tiyatroya ya da sinemaya gidin.	26 Çocuğunuzla kucaklayın.	27 Birlikte bir çiçek ya da bitki ekin.	28 Birlikte top oynayın ya da izlemeye gidin.	29 Birlikte yap-boz yapın.
30 Çocuğunuzla sevdiğinizi ona söyleyin.						

Komşularınızla İyi İlişkiler Geliştirerek Bir Dayanışma Ortamı Oluşturun.

Sağlıklı ve dayanışmacı bir toplum oluşturarak çocuğun gelişimine katkıda bulunmanın bir çok yolu vardır. Söz konusu katkı komşularınızla tanışmak gibi kolay bir yolla olabileceği gibi bir toplumsal gelişim projesinde çalışmak gibi önemli bir şekilde de olabilir. Söz konusu yollardan bazıları aşağıda örneklenmiştir:

Komşularınızı Tanıyın: Komşularınızla, komşularınızın çocukları ve torunlarıyla dostane ilişkiler kurun. Yanı başlarında kendilerini destekleyen birileri olduğunda insanlar, daha iyi ve daha güvende hissettikleri gibi, sorunları da daha baş edilebilir görürler. Komşularınızı tanımanız halinde mutluluklarınızı ve endişelerinizi paylaşmanız daha kolay olacaktır.

Bir Ailenin Sorunlarını Çözmesine

Yardım Edin: Tanıdığınız bir aile stres altında ya da bir sorununu çözmeye çalışıyorsa yardım etmeyi teklif edin. O aile için çocuk bakıcılığı yapmayı teklif edebilir; gündelik ev işleri ile getir götür işlerinde yardım edebilir; kanaat önderleri, öğretmenler ya da doktorların yardımını sağlayabilecek sosyal kaynaklar önerebilirsiniz.

Çevrenizdeki Çocuklarla İletişim

Kurun: İster ebeveynlerden isterse yoldan geçen bir yabancından gelsin yüreklendirici bir söz ya da hatta bir tebessüm bile çocuklar için çok şey ifade edebilir.

Yörenizdeki Bir Okula Katkıda Bulunun:

Okul aile birliğine üye olun ve okul etkinliklerine katılın. Okul çağında bir çocuğunuz olmasa bile yörenizdeki okula giden bir çocuğa rehberlik ya da ağabeylik/ablalık yapabilirsiniz.

Muhitinizi Güvenli Kılın: Bir semt kollama faaliyeti başlatın ve komşuları, esnafı, itfaiyecileri, polisleri ve diğer ilgililerin

bir araya geleceği suçla ve uyuşturucuyla mücadeleye yönelik bir akşam etkinliği planlayın. Değişik etkinlikler düzenleyerek birbirinizi daha yakından tanıyabilir, semtinizin ve çocuklarınızın emniyette kalmasını sağlayabilirsiniz.

Topluluğa Yönelik Mesajınızı

Paylaşma: Aile Desteğini Yükseltmek İçin Etkili Mesajlar Verme ve Geliştirme

Etkili çocuk istismarı önleme mesajları farkındalığı arttırabilir, topluluk desteği oluşturabilir, tutumları değiştirebilir, beceriler öğretebilir ve sağlıklı davranışları güçlendirebilir. Araştırmalar, olumlu bir yaklaşım alan ve aileleri destekleyebilen ve güçlendirebilen çok yönlü toplulukların halk ile daha fazla yakınlık sağladığını gösteriyor. Bu mesajlar ulaşmak istediğiniz kişilere ve amaçlarınıza göre birçok biçimde olabilir. Davranışı değiştirmek için anahtar nokta, spesifik hedef kitlenizin bakış açısını yansıtmak için her bir mesajınızı amacınıza göre değiştirmenizdir. Korunmuş çocuklar ve sağlıklı aileleri desteklemek için mesajlar geliştirirken, aşağıdaki faktörleri göz önünde bulundurun.

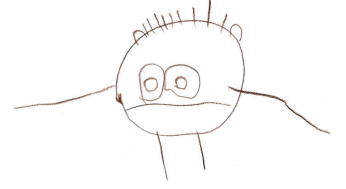
Doğru Kitleyi Seçin:

Mesajınızla kime ulaşmaya çalışıyorsunuz? Bir hedef kitle seçiminde, hangi spesifik davranışı etkilemek istediğinizi ve hangi spesifik kitlenin, çocukları ve aileleri daha fazla destekleyecek ve davranış değişikliği yaratacak kabiliyete sahip olduğunu düşünün. Sonra da, mesajınızı ve dağıtım metodunuzu buna göre belirleyin.

Örneğin, çocuk bakımı profesyonelleri için uygun olan bir mesaj, ebeveynler için etkisiz olabilir.

Hedef Kitlenizi Anlayın:

Doğru bir kitle seçtiğinizde, etkili bir iletişim planı geliştirmek için, inançlar, davranışlar ve hedef kitlenin tercihleri konusunda bir ön araştırmaya ve bazı bilgilere ihtiyacınız var. Farklı

gruplar, farklı ebeveyn normlarına, aile yaşamının toplumdaki rolü ve çocuk istismarı ve ihmali üzerine farklı görüşlere sahiptir ve konuya farklı yollardan yaklaşır. Sonuçta, farklı itirazlar ortaya koyabilirler ya da davranışlarını değiştirmede farklı engellerle karşılaşabilirsiniz. Hedef kitlenizin engelleri kaldırması ve istenilen değişikliği gerçekleştirmek için mesajınızı kültürel bağlama uyarlamak zorunda kalacaksınız.

İletişim Metodunu Gözönünde Bulundurun: İletişim metodunuz hedef kitleye ulaşmak konusunda hayati bir unsur. Hedef kitle için yaptığınız araştırma, onların bilgiyi ne şekilde almayı tercih ettiklerini anlamayı sağlayacaktır. Hangi medyayı izliyorlar ya da dinliyorlar? Bir posteri mi okurlar ya da bir videoyu mu izlerler? Mesajınızı en uygun çevreye göre belirleyin. Bir beyanın en uygun ne şekilde olacağını, bir poster için çok uzun ya da kompleks olup olmayacağını belirleyin.

Elçinin Kim Olacağını Tasarlayın:

Mesajı kimin ileteceğine karar verirken göz önünde bulundurulması gereken en önemli nokta, elçinin hedef kitle açısından güvenilir/inanılır olup olmayacağıdır. Bu durumu birkaç faktör etkiliyor. Hedef kitleler, kendilerine yakın olduklarını sezdikleri (ırksal, kültürel yönden vb. gibi) elçilere karşı sıklıkla daha açık olurlar. Örneğin, eğer öğrencilere ulaşmak istiyorsanız, hedeflediğiniz grubun (atletler, kızlar birliği vb. gibi) öğrenci liderleri arasına karışmak oldukça etkili bir yaklaşım. Hedef kitleler, elçi güvendikleri ve bilgisini kavrayabildikleri biri olduğundan da daha açık olabiliyorlar.

Bir doktorun ya da psikologun imzası, çocuk istismarının zihinsel sağlığa etkileri ve sağlık hakkında güvenilirliğe katkıda bulunabilir. Son olarak, ebeveynler aileleri destek-

lemek ve çocukları korumak için gerekenler konusunda güçlü birer elçi olarak yardım edebilirler. Programda görev alan ebeveynler yaşamlarındaki olumlu değişimler hakkında konuştuklarında, diğerleri de değerli görüşler kazanabilir ve kendilerine ve komşularına yardım etmek için harekete geçebilir.

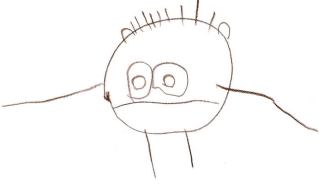
Mesajı Gözönünde Bulundurun: Şüphesiz mesajın kendisi en önemli unsur.

Sağlıklı aileler ve korunmuş çocukları desteklerken, olumlu motivasyonların ve duyguların negatif motivasyon ve duygulara göre daha etkili olduğunu gösteren bazı kanıtlar mevcut. Örneğin, toplulukların aileleri güçlendirebileceklerini olumlu yollarla belirten bir mesaj, çocuk istismarı ve ihmalinin cezai sonuçlarını vurgulayan bir mesaja göre daha kolay kabul edilebilir. Aynı şekilde, ebeveynliğin herkes için zor olduğunu açıklamak, bütün anne babaları desteklemek gerektiği konusunda hedef kitlenize yardımcı olabilir. Aşağıda, etkili bir mesaj geliştirmenize yardım edebilecek diğer stratejileri bulabilirsiniz.

Ulusal İstatistikler ve Rakamlar Yerine ya da Yanı Sıra Bağlantılı ve Yerel İstatistikler ve Rakamları Kullanın: Birçok yerde, çocuk bakımı hakkında eyalet ve yerel düzeydeki bilgiler ilgili web sitelerinde yayımlıyor.

Olumlu davranışları arttırmayı ve desteklemeyi hedef edin.

Sosyal davranışlar hakkında konuşurken “biz” dilini kullanın.

Anne - Babalar ve Bakıcılar için Zorluklarla Baş Etme

Çocuk bakmanın sihirli bir formülü yok. İki yaşındaki çocuğunuzu anlamaya başladığınızda, bir bakacaksınız üç yaşına girecek ve her şeye en baştan başladığınızı hissedeceksiniz. Bunlar doğal şeyler, ama yine de zor! Sinirleriniz zayıflamaya başladığında, şu basit tavsiyelerden birini deneyin:

- Ellerinizi arkanızda kavuşturun. Bu hareket, elinizle çocuğu tehdit etmekten veya ona vurmaktan sizi alıkoyar.
- Derin bir nefes alın. 10'a kadar sayın. Her nefeste, öfkenizi dışarıya verdiğinizi düşünün.

- Bir mola verin. Güvendiğiniz birinden, sizi birkaç dakika dinlendirmesini isteyin ve yürüyüşe çıkın ya da kısa bir süre için uzaklaşın.
- Odadan çıkın. Bulduğunuz yerden ayrılmıyorsanız, çocuğu/çocukları takip edecek birisini bulun ve en az üç dakika başka bir odada kalın, sakinleşmeye çalışın.
- Arkadaşınızı, ailenizden birini ya da komşunuzu arayın. Birisiyle durumunuz hakkında konuşun.
- Yazın. Bir kalem kağıt alın ve aklınıza gelen her şeyi yazın. Sonra, kağıdı buruşturup atın.
- Bastırılmış enerjinizi kullanın. 15 kere yerinizde zıplayın ya da merdiven çıkıp inin. Dikkatli olun, eğer çocuğunuzu korkutacaksa bu hareketleri yapmayın.

Günün 24 saati mesaidesiniz. Para, hastalık ve evliliğin stresi gibi gündelik sorunlarla uğraşırken bile, sınırsız sabır ve bilgeliğe sahip olmanız bekleniyor. Hepimiz, zamanın % 100'ünde çocuklarımıza mükemmel anne-babalık yapmak istiyoruz, ama kimse bunu yapamaz; şimdiye kadar hiç kimse bunu başarmış değil. Belki de bu yüzden anne baba olmakla ilgili bu kadar çok hayal kırıklığı yaşıyor ve bazen yapayalnız olduğunuzu hissedebiliyorsunuz.

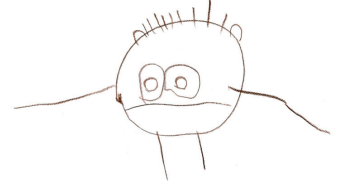
Çocuğunuzla Sağlıklı İletişim Kurmak İçin Bazı İpuçları

Çocuğunuzla sağlıklı bir ilişki sayısız etkileşim biçimleriyle kurulabilir. Bu çok fazla enerji ve çalışma gerektirebilir fakat alacağınız ödül her şeye değerdir. Anne baba olmakla ilgili en başta sağlanması gereken, elbette, her çocuğun sevilme ihtiyacının, yeterince karşılanmasıdır ve tek bir doğru yolun olmadığını bilinmesidir. Farklı yetiştirme teknikleri farklı biçimlerde

gerçekleştirilir. Mükemmel olmayı bekle-meyin! Ebeveyn olmak çok zor bir iştir aynı zamanda.

Çocuğunuza Sevildiği ve Güvende Olduğu Duygusunu Verin

- Çocuğunuzun onu sevdiğinizi bildiğinden emin olun; yanlış bir şeyler yaptığında bile!
- Başarılarını ve yeteneklerini övün. Geliştirdiği becerilerinin farkında olun.
- Çocuğunuzla zaman geçirin. Hoşlandığınız şeyleri birlikte yapmaya özen gösterin. Çocuğunuzun dinleyin.
- Disipline ederken fiziksel olmayan seçenekleri nasıl kullanacağınızı öğrenin. Birçok seçenek mevcut. Çocuğunuzun yaşına ve gelişim düzeyine bağlı olarak, çocuğunuzun dikkatini yönlendirecek ve ona seçenekler sunacak yönlendirmeler kullanın.

Çocuklarla Etkinlikler

Çocukların doğrudan ve sürekli bir ilişkiye ihtiyacı vardır. Bunu sağlamak için aileler çocukları kütüphanelere, müzelere, sinemalara, spor ve müzik etkinliklerine götürebilirler. Çocuğun bakıcısı ve okul çalışanlarıyla her zaman iletişiminiz olsun.

Gerektiğinde Yardım İstemeyi Bilin

Ebeveyn olmak zor bir iştir. Kimse sizden bunun en iyi şekilde yapmanızı beklemez. İşsizlik ya da çocuğun özel ihtiyaçları gibi zorluklar ailenin gerilimini artırabilir. Eğer stresinizin çocuğunuzu etkilediğini düşünüyorsanız şunları yapabilirsiniz:

- Birileriyle Konuşun: Bir arkadaşınıza, danışmana ya da ailenizde sözüne güvendiğiniz birine açılın.
- Kendiniz için bir ara verin: Herkesin kendine zaman ayırmaya ihtiyacı vardır. Çocuğunuz için güvenli bir yer ya da ortam hazırlayarak kendinize zaman ayırmayı bilin.
- Destek alın: Bireysel, eş ya da aile danışmanlığı daha sağlıklı iletişim kurmanıza destek olabilir.
- Yardım kabul edin: Ailenizin, arkadaşlarınızı, komşularınızın yardımlarını kabul edin. Onlardan yardım istemekten çekinmeyin.

Çocuğun Davranışlarını Anlamak

Tüm aileler çocuklarının yaptıkları bazı şeylerle ilgili zorluklar yaşarlar. Eğer her durumda işe yarar sihirli bir formül yoksa, çocuğun davranışlarını etkileyen konuları anlamak size yardımcı olacaktır. Eğer bunların neler olduğunu anlarsanız ve farklı gelişim evrelerinde neler beklenmesi gerektiğini bilerseniz, tepkileriniz daha olgun ve çocuğunuzu destekleyici olacaktır. Eğer çocuğunuzun davranışları sizi endişelendiriyorsa kendinize öncelikle şu soruları sorun:

1. Bu büyüme ve gelişme aşaması mı?

Büyüme ve gelişim sürecindeki her yeni aşama çocuk ve ailesi için birtakım zorluklar

getirir. Örneğin, çocuğun ikinci yaşında bağımsızlık aşamasının baş göstermesiyle birlikte sıklıkla “hayır” kelimesini duyarız. Emzirme ve uyuma sorunları görülebilir ve ebeveynler biraz daha fazla sabırlı olurlarsa bu onlara yardımcı olabilir. En iyisi sağduyulu ve destekleyici olmaktır.

2. Bu bireysel ya da geçici bir farklılık mı?

Benzer yaştaki her çocuk aynı davranmaya-bilir. Bazı gelişim süreçleri farklı oranlarda olabilir ve hepsinin kendine göre özellikleri olabilir. Çocuğun utangaç, sessiz, uyumlu ya da çok rahat olma eğilimlerinin farkında olmak çocuğun davranışlarını daha iyi anlamana ve ona yaklaşım tarzınıza yardım edecektir.

3. Çevre davranışı etkiler mi?

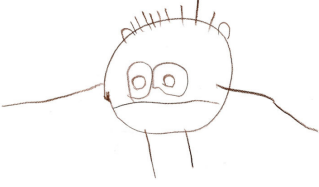
Bazen içinde bulunduğumuz ortam uygun olmayan davranışlar geliştirmemize neden olabilir. Çocuğun bulunduğu ev ortamına bakınız ve çevreyi çocuğun gözüyle değerlendiriniz.

4. Çocuk kendisinden beklenileni biliyor mu?

Çocuk yeni ya da alışkın olmadığı bir ortamdaysa ya da yeni bir sorumluluğu ve/ya sorunu varsa, hangi davranışın uygun olduğunu bilmeyebilir. Belki de ilk kez 2 yaşındaki bir çocuktan oyuncağını paylaşması isteniliyordur. Gelişimsel olarak paylaşma kavramını doğru anlamaz, bunu sakince çocuca anlatmak aileye bağlıdır. Sabırla ve sık sık mesajı tekrarlamak çocukların öğrenmeleri için gereklidir.

5. Çocuklar karşılanmayan duygusal ihtiyaçları ifade ederler mi?

Bir davranışın nedenlerini yorumlamada, karşılanmayan duygusal ihtiyaçlar en zor konulardır. Eğer bir çocuğun fazla sevgi ve ilgi ihtiyacı varsa, çocuca bu güveni verme yollarını bulmak önemlidir.

Empati

Ebeveynlerin ve çocuğun bakımından sorumlu kişilerin çocuğun şiddete ve olumsuz sosyal davranışlara direncini geliştirmede bir yol, onların empati geliştirmelerine yardımcı olmaktır.

Empati Nedir?

- Empati başka bir kişinin duygularıyla ilişkilenebilmektir.
- Empati kendini bir başka kişinin yerine koyabilmek ve onun hissettiklerini hissedebilmektir.
- Empati aynı görüşte olmasanız bile diğer kişilerin duygularına önem vermektir.

Empati Neden Önemlidir?

- Başka bir insana empati göstermek onları gerçekten önemseyeceğimizi gösterir.
- Empati gösterebilen çocuklar daha az saldırgan ya da daha az şiddetli tepki vermeye eğilimlidirler.
- Empati sağlıklı ilişkiler kurar.

Çocuklarda empati nasıl gelişir?

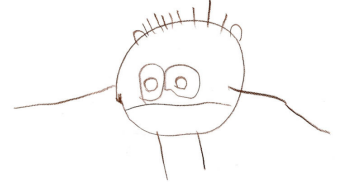
- Altıncı ayında, bir bebek başkalarının onun duygularını paylaşabildiği ya da paylaşacağı hissini geliştirmektedir.
- Onikinci ayında, bir çocuk diğer bir çocuk düştüğünde ya da ağladığında acı duyar.
- Bir yaşından sonra, bir çocuk diğerlerinden farklı olduğunu fark eder ve ağlayan diğer çocuğu sakinleştirmeye çalışır.
- İki yaşında, çocuklar başkalarının duygularının kendi duygularından farklı olduğunu anlar ve başka bir çocuğun hissettiklerini açığa vuran davranışlara daha duyarlı olur (*yüz ifadesi, beden dili*).
- Geç çocukluk döneminde, çocuklar mevcut durumun ötesinde diğer kişilerin duygularını anlarlar (*Örneğin: Annesi ona kızdığına arkadaşım gerçekten sessizleşir.*)

Ebeveynler Çocuklarının Empati Geliştirmesine Nasıl Yardımcı Olur?

- Çocuğunuzun kendi duygularını tanımasına ve tam olarak ifade etmesine yardımcı olun (*Örneğin, öfkeli olduğunu biliyorum fakat arkadaşını incitmen hiç hoş değil. Öfkeli olduğunda kelimeleri kullanmamalısın*).
- Çocukların başkalarının duygularını tanımalarına ve anlamalarına yardımcı olun. (*Hikayedeki çocuğun çok üzgün bir ifadesi var. Sence neden üzgün?*)
- Çocuklar yetişkinlerin kendi duygularına nasıl tepki verdiklerine bakarak empatiyi öğrenirler.
- Üzüldüklerinde, kızdıklarında veya korktuklarında onlara empati duyulmuşsa aynı şekilde başkalarına davranmayı rol model olarak öğrenirler.
- Çocuklar, yanlış davranışlarının sebep olduğu konulara dikkat çekildiğinde empatiyi öğrenirler (*Örneğin: Sen arkadaşını ittiğinde, onun canı yandı ve çok üzüldü*).
- Çocuğunuzun her gün 10 dk dikkatli dinleyin, konuşurken onunla göz teması kurun.

Dayanıklılık Geliştirme

Dayanıklılık, yaşamdaki olumsuz/ travmatik durumlar karşısında başarıyla uyum gösterme yetisidir. Araştırmalar, dayanıklı çocukların değer, güç, umut, iyilik ve başarı hissine sahip olduklarını göstermektedir. Sağlıklı duygusal gelişim için çocukların olumlu dostluklara, onları besleyen ilişkilere ve sevgiye ihtiyaçları vardır; ideal olarak bunlar ebeveynleri tarafından sağlanmalıdır. Ancak, en azından ilgili bir yetişkinin varlığı, çocuğun kötü bir durumdan toparlanma yetisini geliştirmesini sağlar. Çocuklarda dayanıklılık duygusunun geliştirilmesi herkesin görevidir ve tutarlı, basit, günlük iyilik ve destek edimleriyle sağlanabilir. Özel çabalar çoğu zaman gereksizdir. Hepimiz öğretilbilir anları –aslında öğrenme için planlanmamış fırsatları- farketmeyi ve kullanmayı öğrenmeliyiz.

Bir öğretmen olarak, çocukların dayanıklı olmasında önemli bir role sahipsiniz. Öğretmenler genellikle çocukların yaşamında bir farklılık yaratan ve dayanıklı olmalarında güç ve destek kaynağıdır. Bir çocuğa koşulsuz desteğiniz ve olumlu tepkileriniz çocuğun belki de tek destek kaynağıdır.

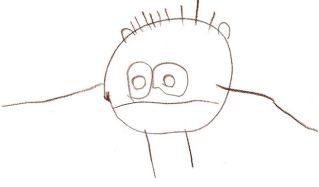
Sınıfınızda çocukların dayanıklılıklarını yükseltmek için ideal bir konumdasınız!

Çocukların dayanıklı olmalarına yardım edecek günlük yapılabilecekler ise:

- Çocuklar olumsuz davranış özellikleri gösterse de olumlu yaklaşarak iletişim kurun.
- Çocuklara saygılı davranın.
- Sorumlu davranmayı öğretin.
- Çocuğu dinleyin ve çocuğun bakış açısını takdir edin.
- Çocuğun başarılarını görün ve kabul edin.
- Çocuğu ilerletecek etkinliklere katılmasında ona şansa verin.
- Kendi kendini kontrol etmesini öğretin.
- İyi bir rol modeli olun.
- Verdiğiniz sözü tutun.
- Cesaret, cesaret, cesaret!

Önleyici Koruma Etkenleri

Aile	Okul	Toplum
Çocukla sıkı bağlar kurar	Olumlu beklentileri ortaya koyar	Çocuğa ve aileye toplumsal yaşama katılma olanakları sağlar
Terbiye eder ve sakınır	Amaç edinme ve uzmanlaşma cesareti verir	Gençlere sosyal hizmet sunar
Ebeveynler otoriter, karamsar üslup yerine candanlığa ve yumuşak eleştirilere dayanan üslup benimser	Olumlu sosyal gelişim özelliklerini(fedakârlık, dayanışma, empati vb.) kazanmak için yüreklendirir	Destekleyici sosyal hizmet ve sağlık ağları oluşturur
Eğitime değer ve destek verir	Katılım ve yönlendirme olanakları sağlar	Kamu sağlığı kamu güvenliği ve ailenin yaşam kalitesine öncelik verir
Stresle baş etmeyi sağlar	Öğrenme kabiliyet ve yöntemleri nasıl olursa olsun bütün öğrencilerin etkin katılımını sağlar	Kaynaklara erişim sağlar(sağlık, ev idaresi, günlük bakım, meslek eğitimi, istihdam, eğitim, eğlence vb.)
Çocuklarla vakit geçirmeyi öncelik edinir	Öğretmenlere dayanışmacı öğrenme yöntemi eğitimi verir	
Çocukları, çekirdek aile dışındaki esirgeyici yetişkinlerden destek alabileceği ilişkiler kurmaya özendirir.	Ebeveynlerin katılımını sağlar	
Gerektiğinde profesyonel yardım alır	Çalışanlar kendilerini olumlu sosyal davranış modelleri ve esirgeyici insanlar olarak kabul eder	

Ebeveynler Ne Yapabilir?	Eğitimciler ve Çocuğun Bakımından Sorumlu Kişiler Ne Yapabilir?	Toplum Ne Yapabilir?
Onlara sarılarak ve olumlu sözler söyleyerek sevginizi gösterin. Çocuğunuzun düşünceleri ve duygularını sorun, ama özel bir alana ihtiyacı olduğunu da kabul edin. Evinizi iletişim dostu bir ortam yapın; mümkünse bir konunun konuşulduğu aile yemekleri yiyin ve çocuklarınızın katkı vermelerini sağlayın. Saygı ve hayranlık duydukları, iletişim kurabildikleri diğer yetişkinlerle vakit geçirmeleri için fırsatlar yaratın. Öğretmenleriyle konuşarak ve ödevlerini gözden geçirerek okulda başarılı olmalarına yardımcı olun. Tutarlı kurallar koyun ve davranış standartları oluşturun. Olumlu bir ev ortamı ve akran-dostu bir çevre sağlayın. Çocuğunuzun arkadaşlarını evinize davet edin, onların aileleriyle de tanışın. Çocuğunuzun okuldışı sosyal faaliyetlerde yer almasına izin verin ve onu teşvik edin. Olumlu değerleri desteklemek için yardımseverliği gösterin. Çocuğunuza kendine güven becerileri, karar verme becerileri ve olumlu sosyal beceriler öğretin. Çabaları sonuçsuz kalsa da olumlu dersler çıkarmasına yardımcı olun.	Ebeveynlerin okul içinde gönüllü olarak ya da gözlemci olarak rol almaları konusunda bilgilendirin ve davet edin. Ebeveynlere çocukları ile ilgili olumlu geribildirim gönderin. Öğrencilere olumlu ve kolay ulaşılabilir bir rol model olun. Gençlerin sahiplendiği faaliyetlerle gençdostu bir okul iklimi sağlanmasına yardımcı olun. Net ve tutarlı davranış kuralları oluşturun. Gençlerin okulla ilişkili müfredat dışı faaliyetlere katılmalarına imkan sağlayın. Yardımseverlik bilinci yaratmak için gönüllü öğrenci projeleri hazırlayın. Kendine güven, karar verme becerileri, akran ilişkilerini ve özsaygıyı güçlendirecek öğretim teknikleri kullanın. Öğrencileri hayallarının arkasından koşmak için destekleyen ve teşvik eden umut duygusunu aşılayın. Gerçekçi hedefler koyun, küçük başarılarını kutlayın. Sınıftaki olaylarda empati kurabilecek şekilde davranmalarına imkan yaratın. Hoşgörülü ve dışlamayan bir ortam oluşturun	Toplum temelli makul faaliyetleri destekleyin. Bir çocuğa kılavuzluk edin. Empatik davranışları ve tepkilerle model olun. Yanınızdaki bir çocukla konuşmaya ve onu dinlemeye vakit ayırın. Bir çocuktan öğrenmeye vakit ayırın. Farklılıkları tanıyan ve farklılıkları kutlayan sosyal politikaları destekleyin.

Çocuk İstismarının Önlenmesi İçin 20 Öneri

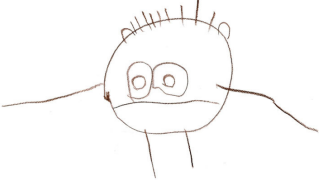
1. Açık ve tutarlı davranış kurallarına sahip olun.
2. Çocuklar için olumlu ve erişilebilir nitelikte örnek alınabilecek kişiler olun.
3. Eğer çocuk yakın bir tehlike altındaysa, polisi arayın.
4. Tüm çalışanlarınızın ve gönüllülerinizin çocuk istismarına işaret eden durumları fark edebildiğinden emin olun.
5. Tüm çalışanlarınızın ve gönüllülerinizin, okulunuzun istismarı ihbar etme prosedüründen haberdar olduğundan ve bunu takip ettiğinden emin olun.
6. İhbar yapıldıktan sonra, çocukta meydana gelen duygusal ve eğitim ile ilgili gelişmeleri izleyerek sürece dahil olunuz.
7. Çocuğa benlik bilincini geliştirmesi konusunda yardımcı olun ve duygularını ifade etmesi için yapıcı yöntemler öğretin.
8. Okulunuzda çocuk istismarını engelleme ve kişisel güvenlik programı seçin ve onu destekleyin.
9. Çocuk istismarını önleyebilmek amacıyla bulunduğunuz bölgede kamu ile birlikte aile destek sistemi kurmak için çalışın.
10. Anne ve babanın hareket ve davranışlarının farkında olun: Ebeveynler çocukları ile ilgili mi? Çocukları ile ilgili durumlarda fazla saldırgan ya da koruyucu mu oluyorlar? Ebeveynler ya da çocukları okulda katılım konusunda başarısızlar mı?

11. Çocuğu okuldaki öğretmenler ve rehberler ile açık bir şekilde iletişim kurması konusunda cesaretlendirmek için rahat ve güvenilir bir ortam sağlayın.
12. Çocukların benlik bilinçlerinin gelişmesi için yardımcı olun ve onlara duygularını ifade etmeleri için yapıcı yöntemler öğretin.
13. Çocuk güvenliği ile ilgili okul genelinde deneme yarışması yapın. Bu çocukların güvenlik konusunda bilgilerini ölçmek için kolay ve etkili bir yoldur.
14. İstismar ve ihmal belirtileri ve özellikle sıklıkla meydana gelen vakalar karşısında uyanık olun.
15. Hoşgörünün olduğu ve herkesin içinde yer alabildiği bir ortam yaratın.
16. Etkili davranma becerilerini, karar alma yetilerini, ikili ilişkilerini, özgüvenlerini geliştirecek öğretim yöntemlerini kullanın(çözüm ve bakış açısı çeşitliliğini teşvik edin).
17. Ebeveynlere çocukları hakkında olumlu geribildirimde bulunun.
18. Ebeveynleri eğitin ve okula gönüllü ya da gözlemci gibi görevleri yerine getirmek üzere davet edin.
19. Öğrencileriniz için gerçekçi hedefler belirleyin ve onların küçük başarılarını kutlayın.
20. Sınıfta meydana gelen olaylar karşısında, çocukların birbirlerinin hislerini ve düşüncelerini anlamalarını sağlayacak ortamlar yaratmaya çalışın.

Çocuğunuzu Güvende Tutmak İçin

- Çocuğunuzun size ya da güvenilir başka bir yetişkine nasıl ulaşabileceğini bildiğinden emin olun.
- Çocuğunuza ismi, adresi, ve telefon numarası ile okulunun, akrabalarınızın, aile dostlarınızın isim, adres ve telefon numaralarını öğretin.
- Çocuğunuzun hangi yetişkin ve çocuklarla zaman geçirdiğini, nerde olduğunu ve hangi aktiviteleri yaptığını bilin.

- Tüm muhtemel bakıcılar ile mülakat yapın ve onlardan referans isteyin.
- Çocuğunuzun okulunda ve aktivitelerinde yeterli yetişkin gözetimi sağlandığından emin olun.
- Çocuğunuzun adının kıyafetinin üstü gibi rahatlıkla görülebilir yerlerde gözükmemesine dikkat edin.
- Çocuğunuzun bilgisayar başında geçirdiği süreyi kısıtlayın ve internet bağlantısı olan bilgisayarları ortak alanlara koyun.

- Evinizde silah bulundurmayın.
- Çocuğunuzu dinleyin. Başka birinin söz ya da davranışlarıyla kendisini rahatsız ettiğini söylerse, ona inanın.

Çocuğunuza Sesinizi Yükseltmeniz Onun Notlarını Yükseltmez

Aşağıdaki önemli ipuçlarını okumak için bir kaç dakikanızı ayırmanız doğru yol için ilk adım olacaktır. Anlayış hem ebeveynler hem öğrenciler için en önemli aşamadır. Bir daha ki karne zamanına kadar bu ipuçlarını aklınızda tutun.

Öğrenciler için ipuçları:

- Olumlu düşünün. Siz özelsiniz. Yapabildiklerinizle gurur duyun, daha iyi olabileceğiniz alanları geliştirin.
- Plan yapın. “Zayıf olduğumu düşündüğüm alanları nasıl geliştirebilirim?”
- Yardım isteyin. Öğretmenleriniz ve ebeveynleriniz anlayacaktır.
- Elinizden gelenin en iyisini yapın. Başarının en önemli anahtarı budur.

Ebeveynler için ipuçları:

- Çocuğunuzla övünün. Karnesiyle ilgili en az bir iyi şey bulun...devam, davranış...
- Sakin olun, bırakın çocuğunuz notlarını size anlatsın...
- Daha iyi olması konusunda ona nasıl yardımcı olabileceğinizi sorun...
- Çocuğunuzun öğretmeniyle plan yapın. Çevrenizde yardım alabileceğiniz yerlere danışın.

Çocuklar ve İnternet

Uygun bir şekilde kullanıldığında, internet, siz ve aileniz için mükemmel bir öğrenim ve eğlence aracı olabilir. Pek çok bakımdan, internetteki sanal dünya gerçek dünya gibidir. “Uygulanacak benzer güvenlik önlemleri: Yabancı biriyle hiçbir yere gitme.” Çocuklarınıza internete girmesine izin vermeden önce, onlarla güvenliğe dair konuları

konuşun. Onlara endişelerinizden bahsedin ve birlikte bilgisayar kullanımı konusunda bir aile kılavuzu oluşturun.

- Çocuklarınıza, yeni e-posta arkadaşları ne kadar dostça gözükse de ya da eğlenceli bir internet sitesi kişisel bilgilerini vermeleri karşılığında hediye veriyor olsa da, kişisel bilgilerin dışarıya verilmemesinin neden önemli olduğunu anlamaları konusunda yardımcı olun.

- İnternet Hizmeti Sağlayıcınızın ebeveyn kontrol sistemi kurup kurmadığını öğrenin. Çocuğunuz internetteyken, neleri kontrol edip neleri kontrol edemediğinizi öğrenin.

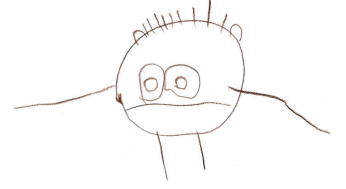
- Çocuklarınızın, onları rahatsız eden mesajlar aldıklarında, size gelmelerini sağlayın. Böyle bir durumda onlara mesajları sizin okumanız ve doğru bir şekilde ele alabilmeniz için saklamalarını söyleyin.

- Özellikle internette tanışılan insanlar konusunda ne yapılacağı ile ilgili kurallar oluşturun. İnternette tanıştıkları yeni arkadaşları onları görmek istediğinde ya da fotoğraflarını göndermelerini istediğinde ne yapmaları gerektiği konusunda çocuklarınızla konuşun.

- Çocuklarınıza doğru “internet görgü kurallarını” öğretin, böylece kendilerini daha rahat hissedebilirler ve kimseyi yanlışlıkla da olsa rahatsız etmezler. Örneğin, “Büyük Harfler” kullanılarak yazılan kelimeler onların bağırılarak ya da yüksek sesle söylendiği şeklinde algılanabilir gibi.

- Bilgisayarı oturma odası gibi evinizin sıklıkla kullanılan bir yerine yerleştirin. Bu sayede onları sürekli gözetliyormuşsunuz hissi vermeden, neler yaptıklarını izleyebilirsiniz.

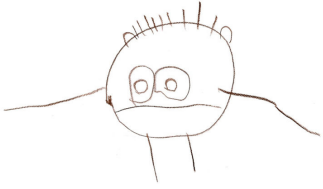
- Çocuklarınızın seveceğini ve sık kullanılanlara ekleyeceğini düşündüğünüz internet siteleri bulmak için zaman ayırın. Böylece çocuklarınızın uygunsuz siteler bulabilecekleri arama motorlarını kullanmalarını engelle-

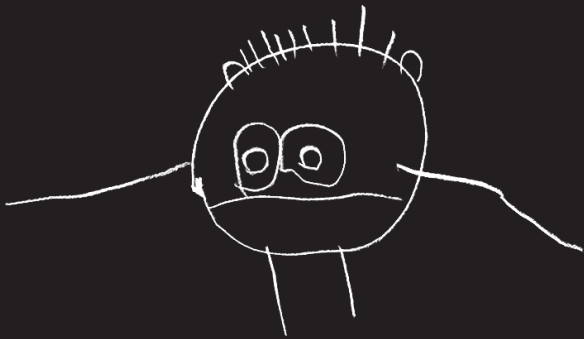

yebilirsiniz. (“oyun” kelimesini ararken dahi karşılaştığınız şeyler karşısında şaşırabilirsiniz)

- En önemlisi, birlikte zaman geçirirken çocuklarınızın internette neler yaptıkları hakkında konuşun. Onlara internette öğrendiklerini, favori sitelerini ve ilgilendikleri konuları size anlatmaları için fırsat verin. Burada bahsi geçen güvenliğe dair

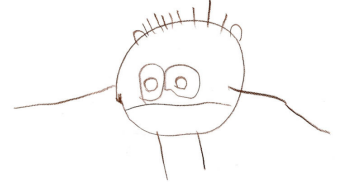
konuların çoğu daha derinlemesine çeşitli internet sitelerinde ele alınmaktadır. Güvenliğe dair daha fazla bilgi bulmak için arama motorlarını kullanın (www.yahoo.com veya www.google.com gibi). Gereken önlemleri alarak siz ve aileniz internetin mükemmel özelliklerini keşfedebilir ve iyi vakit geçirebilirsiniz.

EKLER

EK A

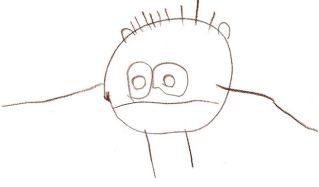
Çocuk Koruma Hizmetleri Tanımları

Bedensel Ceza

Bir çocuğun kabahati ile ilgili caydırıcı olarak acı çekmesine yönelik her türlü fiziksel şiddettir. Bu ceza geçici acı ve muhtemel morarmayla sonuçlanabilir.

Disiplin

Çocukların kurallara uymaya öğrenmesi ve bu yönlü eğitimidir. Disiplin yaş ve gelişimsel olarak uygun olan sınırlar koyar. Disiplin çocukların kendini kontrol etme, kendilerine güvenme ve diğer kişilere saygı duymasına yardımcı olacak yapılandırılmış ve pozitif desteği içermelidir.

EK B

Denetim Eksikliği

Tartışma

Yetişkin denetimi olmadan çocuklar yalnız olduklarında ortaya çıkan ihmalin düzeyini belirlemede aşağıdaki kılavuzu kullanın.

- Sekiz veya daha küçük yaştaki çocuklar yalnız bırakılmamalı;
- Dokuz ve on iki yaş arasındaki çocuklar olgunluk düzeylerine bağlı olarak kısa bir süre için (iki saatten az) yalnız bırakılabilir.
- On üç veya daha büyük yaştaki çocuklar yeterli olgunluk düzeyinde olduklarından yalnız bırakılabilir ve on iki saate kadar- ebeveynlerinin izniyle-küçük yaştaki çocuklara bakabilir.

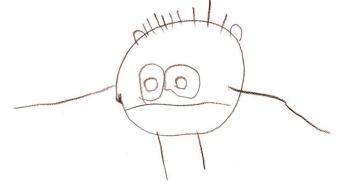
Prosedürler/Pratik Konular

Bazen yaşı büyük ancak denetlenmeyen bir çocuğun yalnız bırakılmasının risk olduğu veya yaşça küçük bir çocuğun yalnız bırakılabilecek ya da diğer çocuklara bakabilecek durumda olduğu koşullarla da karşılaşabilir. Örneğin;

- Yaşı büyük ancak özel koşulu veya engeli olan bir çocuğun yalnız bırakılması önerilen bir durum değildir.
- Olgun kişi becerisi gösteren veya çocuk bakımı, yalnız başına kalma eğitimleri almış 13 yaşından küçük çocukların yalnız bırakılması düşünülebilir.

Sorulması önerilen sorular:

- Çocuk ailenin acil planını biliyor mu?
- Çocuk ebeveynlerinin (iş ve ev) telefon numaralarını biliyor mu?
- Çocuk planı açıklıyor ve numaraları aklında tutabiliyor mu?
- Bu süre zarfında ebeveynlerin ulaşılabilme durumu nedir?
 - Duruma daha fazla risk getirecek çevresel faktörler var mı?
 - Risk azaltıcı faktörler var mı? Örnek; destek sunacak/ulaşılabilir komşular.

EK C

Çocuklarda Sağlıklı Cinsel Gelişim

Cinsel gelişim yaşa bakmaksızın her insanın parçasıdır. Aşağıdaki liste çocuklarda görülen ortak ve sıra dışı cinsel davranışların sadece kısmi bir listesidir.

Okul öncesi (0-5 yaş)

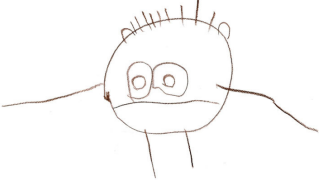
- Ortak: vücudun farklı organlarıyla ilgili cinsel dil, tuvalet sohbeti, hamilelik ve doğum. Evde ve diğer kişilerin yanında masturbasyon. Vücudun mahrem organlarına bakma ve onları gösterme.
- Sıra dışı: Cinsel faaliyetleri tartışmak-Temas deneyimleri

Okul çağı (6-12 yaş)

- Ortak: Regl, hamilelik, cinsel davranışla ilgili sorular. Aynı yaştaki çocuklarla öpüşme, okşama, vücudunu gösterme ve rol yapmayı da içeren “deneyim”. Evde ve diğer özel yerlerde masturbasyon.
- Sıra dışı: Cinsel kelimeler kullanmak ve cinsel faaliyetleri tartışmak.

Gençlik (13-16 yaş)

- Ortak: Karar verme, sosyal ilişki ve cinsel alışkanlıkla ilgili sorular. Özel yerlerde masturbasyon. Aynı yaştaki ergenlerle öpüşme, okşama ve sürtünmeyi de kapsayan içeren deneyim. Ayrıca röntgencilik davranışları. Bu yaş grubunun yaklaşık üçte birinde cinsel ilişki görülür.
- Sıra dışı: Daha küçük yaştaki çocuklara karşı cinsel ilgi.
Bu davranışları fark eder ve ne yapacağını bilemez veya daha fazla bilgi almak isterseniz, lütfen hastanelerdeki çocuk koruma merkezlerine ulaşın.

Uluslararası Mevzuat...

Çocuğun kişi olarak toplum düzeni içindeki hukuksal konumu Medeni Kanunda, haklarının çiğnenmesi durumundaki yaptırımlar Ceza Kanununda, ceza yargılamasındaki hakları Ceza Muhakemesi Kanununda, korunmasına ilişkin kurallar ise Çocuk Koruma Kanunu ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda düzenlenmiştir (Çocuk istismarı ve ihmaline multidisipliner yaklaşım, sayfa 75).

2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde; "Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır" denmektedir. Türkiye bu sözleşmeyi 30 Eylül 1990 tarihinde imzalamış 4058 sayılı yasayla onayarak 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- Çocuk Hakları Sözleşmesi

Madde 19

"Taraflar devletler, çocuğun anne babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya kötü davranışa, ihmal veya ihmalkar davranışa, ırza geçmeyi de içeren her türlü istismara karşı korunması için yasal, yönetsel, toplumsal, eğitsel tüm önlemleri alır. Bu tür koruyucu önlemler; çocuklara kötü davranışın önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makamlara gönderilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için başkaca yöntemlerin ve uygun olması durumunda adli makamların işe el koyması yanında çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere destek sağlamaya yönelik toplumsal programların düzenlenmesi için etkin yöntemleri içermelidir".

Özellikle cinsel istismar alanını düzenleyen diğer sözleşme Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşmeye ek "Çocukların Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol"dür. Türkiye bu protokolü 4735 sayılı yasayla 9 Mayıs 2002 tarihinde onaylamıştır.

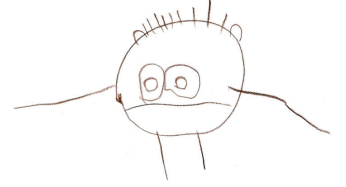
- Çocukların Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol

"Taraflar devletler, hangi yolla olursa olsun çocuğun cinsel istismarı, organlarının kar sağlamak amacıyla nakli, zorla çalıştırılması amacı ile teklif, teslim, kabulü durumunda bu eylem ve etkinliklerin ülke içinde ya da dışında, örgütlü ya da bireysel olarak işlenip işlenmediğine bakılmaksızın yasalarında suç olarak düzenlenmesini garanti edeceklerdir".

Çocuk haklarından çocuğun kendisini ilgilendiren davalarda görüşünü açıklamasını düzenleyen sözleşme Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Uygulanmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'dir. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan sözleşme 25 Ocak 1996 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye'de ise 18 Ocak 2001 tarihinde 4620 sayılı yasa ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Uygulanmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

"Sözleşmeye göre çocukların kendilerini ilgilendiren davalarda; dava hakkında bilgilendirilmeleri, kendilerine danışılması ve görüşlerini dile getirmeleri, dava sonucu hakkında bilgilendirilmeleri, görüşlerini açıklamayacak yaşta iseler uygun biçimde temsil edilmelerinin sağlanması gerekmektedir".

Ulusal Mevzuat...

İhmal ve istismar edilen çocuk aynı zamanda bir suçun mağduru olduğundan Türk Ceza Kanunu'nda suç tipleri içinde düzenlenmiştir.

Cinsel istismarın hukuki açıdan incelenmesi: TCK 'nunda çocukların cinsel istismarı ayrı suç olarak düzenlenmiştir. Suçun çocuğun yakınları ve bakım gözetmekle yükümlü kişiler tarafından işlenmesi durumunda cezası artırılmıştır. TCK'nda cinsel istismara ilişkin hükümler;

Madde 103-Çocukların cinsel istismarı

Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,

Anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edin-en, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

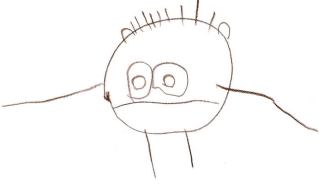
(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Madde 104-Reşit olmayanla cinsel ilişki

Cebir, tehdit ve hile olmaksızın on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 105-Cinsel Taciz

Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezasına hükmolunur.

Madde 226-Müstehcenlik

- a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan veya dinleten
b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

Madde 227-Fuhuş

- 1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhuşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

Duygusal İstismar/ İhmalin hukuki açıdan değerlendirilmesi: Hukuki açıdan saptanması ve cezalandırılması en zor alanlardır. Ancak yeni TCK aile yükümlülüklerinin ihmalini, özellikle eğitim ve bakım yükümlülüğünün ihmalini suç olarak kabul etmiştir.

Madde 233-Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali

Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Velâyet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadî sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddî ve manevî özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlâk, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır

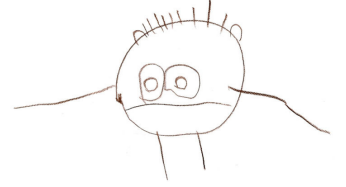
Madde 83-Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi

“Kişinin yükümlü olduğu belli bir ticari davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.”

Fiziksel istismarın hukuki açıdan incelenmesi: Çocuk istismarının hukuki prosedürü incelenirken anayasanın bazı maddeleri ile ceza kanununun bazı maddeleri ele alınacaktır.

Anayasanın 27. Maddesi:

Yaşama hakkı, kişinin temel haklarından biridir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 27. maddesinde kişinin yaşama hakkı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre: “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. ” Fizik istismar olgularının ölümle sonuçlanması özellikle küçük yaşlarda sık gözlenmektedir. Gelişmiş ülkelerde bebeklerde ölüm sebebi olarak ilk üç sırada yer alan fizik istismar olgularının ölümle sonuçlanması halinde yapılacak otopsi ile bilgi edinilmeye çalışılır. Diğer ölüm olaylarından farklı olarak tek bir lezyon yerine tekrarlayan lezyonlar mevcuttur. Silah ya

da bir aletin kullanıldığı çok nadir olarak gözlenirken genellikle yumruk, tekme gibi olaylar sonucu meydana geldiği görülür.

Fiziksel istismarın en küçük yaralamadan ölümüne kadar ulaşan her aşamsı suç olarak kabul edilmiştir. Eski TCK'nda tedip hakkı kapsamında basit şiddet cezalandırılmazken artık şiddet her boyutta suç kabul edilmiştir. TCK 'nda fiziksel istismarla ilgili düzenlemeler;

Madde 82/d,e,j-Kasten Adam Öldürme

- d) "Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı"
- e) "Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunmayacak durumda bulunan kişiye karşı"
- j) "Töre saikiyle" işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 84/4-İntihara Yönlendirme

"İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldıran kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar".

Madde 86/a-b-Kasten Yaralama

- a) "Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı",
- b) "Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı"

Madde 94/2a-İşkence

"Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı".

Madde 96/2a-b-Eziyet

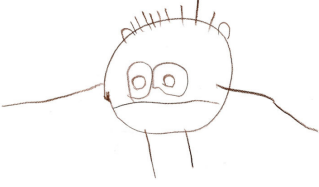
- a) "Çocuğa beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı"
- b) "Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı" işlenmesi halinde kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Madde 232-Kötü Muamele

1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2) İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir. İstismarda, şüphelerin iyi belgelendirilmesi, fiziksel bulgular ve ipuçları yasal işlemlerde yol gösterici olacaktır. Gizliliğe önem vererek tüm materyal doğrulukla toplanmalı ve işaretlenmelidir. İstismar şüphesi durumunda hasta tabelasında olması gerekenler; şüpheli olay ve çocuğun belirttiği zaman arasındaki fark. Olay spontan mı öğrenildi, yoksa soruyla mı öğrenildi?

Sorular yönlendirici miydi? Olayı düşünerek mi, spontan mı anlattı? Çocuk sakin, rahat

veya uyuklar durumda mıydı? Çocuğun olayı anlatma sırasındaki fiziksel durumu? Olayın ne zaman, nerede, kime yapıldığı? Çocuğun özellikleri ve kendi kullandığı kelimelerle belirtilmesi. Çocuğun konuşabilecek duruma gelmesi beklendi mi, yoksa ilk fırsatta mı bu olay anlatıldı. Çocuğun gerçeği çarpıtma veya uydurma yatkınlığında olup olmadığı, bilgilerini içermelidir.

Sayıdaki bu artış raporların daha sıklıkla düzenlenmesine bağlı olabileceği gibi istismardaki artışa da bağlı olabilir. Şiddetli fizik istismar çocuklarda ölüm nedenlerinin başında gelmektedir ve temel bir sağlık sorunudur. Bu sorun toplumda şiddetin artışına da paralel olarak korkutucu boyuta gelmektedir. Fiziksel istismar olgusu ile karşılaşan doktor teşhisten emin olmasa bile olayı diğer birimlerden görüş alarak iyice araştırmalıdır. İstismar olduğuna karar verilen olgularda mutlaka adli tıp uzmanından rapor alınmalıdır. Olayla ilgili kanuni işlemlerde mutlaka müessir fiil raporunun bulunması gerekir. Çocuğa yönelik tehlikeli olgularda çocuğun eve gönderilmemesi gerekir ve bu durumlarda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundan ya da gönüllü kuruluşlardan yardım istenmelidir. Bu sağlanana kadar çocuğun hastanede tutulmasına çalışılmalıdır. Olgu çok yönlü bir olgudur. O yüzden anne-babaya da terapi yapılabilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır.

İhmal veya istismara uğrayan çocuk için yapılması gerekenler

- Cumhuriyet Savcılıklarına, adli kolluğa

- SHÇEK, valilikler ve baroların çocuk hakları merkezlerine durum bildirilmelidir.

TCK'ya göre 12 yaşın altındaki çocukların cezai ehliyetleri yoktur ve bu çocuklarla ilgili olarak sanık veya şüpheli sıfatı ile yargılama yapılamaz.

12-; 18 yaş arasında çocuklar ise Çocuk Mahkemeleri tarafından yargılanırlar.

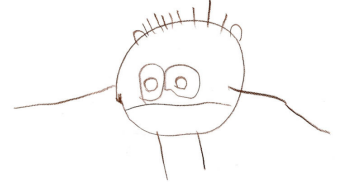
Bunun yanında tüm çocuklara mağdur, şikayetçi, şüpheli veya sanık olmaları durumunda barolar tarafından bir avukat (http://www.hukuki.net/avukat_arama_motoru.asp) atanır.

BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Çocuğu ihmal ve istismar edenlerin saptanması ve cezalandırılması için başvuruların soruşturma makamlarına yapılması gerekmektedir. Aile bireyleri arasında gerçekleşen cinsel ve fiziksel istismar olguları aileyi korumak adına adli makamlara bildirilmemekte, yalnızca çocuğun tedavi edilmesi amaçlanıp eylemi gerçekleştirenler cezalandırılmamaktadır. Bunun sonucu olarak da çocukların istismarı sürmekte, tam olarak korunamamaktadırlar. Gönüllü bildirim yarattığı sorunları gidermek için kamusal sorumluluğun gereği olarak yeni Türk Ceza Kanunu ile birlikte gönüllü bildirim sisteminden zorunlu bildirim sistemine geçilmiştir. TCK 278'e göre işlenmekte olan suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi bir yıla dek hapis cezası ile cezalandılır. Mağdur onbeş yaşından küçük ise cezanın yarı oranına arttırılacağı düzenlenmiş olup, yasa koyucu çocuk ihmal ve istismarının bildirilmemesini daha ağır biçimde cezalandırmıştır.

Kamu görevlileri içinse bildirim yükümlülüğünün çiğnenmesinde daha ağır bir ceza öngörülmüş olup, TCK 279. maddede; kamu adına görev yapan kişilerin görevleri sırasında ve görevlerine ilişkin bir suç öğrendiklerinde bildirmemeleri durumunda altı aydan iki yıla dek hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür.

TCK 280 ise sağlık görevlilerinin bildirim yükümlülüğünü düzenleyerek, görevini yaptığı

sıra bir suç belirtisi ile karşılaşan sağlık görevlisi durumu yetkili makamlara bildirmez ya da gecikirse bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Ceza Muhakemesii Kanunda Mağdur Çocuk Ve Haklar

Ceza Muhakemesi Kanunu mağdur çocuğun haklarını korumak için önemli düzenlemeler yapmıştır. Bunlar mağdur çocuğa ücretsiz avukat atanması, ifadesine zorunlu olmadıkça bir kez başvurulacağı ve elektronik olarak kayıt altına alınacağı, çocukların ifade vermeleri ve tanıklıkları sırasında yanında uzman bulunması zorunluluğu bu nitelikte düzenlemelerdir.

Çocuk Koruma Kanunu

Yasa koyucu bu yasa düzenlerken adı Çocuk Koruma Kanunu olarak koymuş ve böylece asıl amacının çocukları koruma olduğunun ön plana çıkmasına önem vermiştir.

Korunma gereksinimi alan çocuk bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan ihmal ya da istismar edilen ya da suç mağduru çocuk anlamına gelir. Çocuk Koruma Kanununun 5. maddesi koruyucu ve destekleyici tedbirleri düzenlemiştir. Burada yasa koyucunun amacı risk altında bulunan çocuğun kendi durumuna uygun tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Yasada çocukları için barınma, danışmanlık, eğitim, sağlık, bakım tedbirleri öngörülmüştür.

Mevzuat-Özet

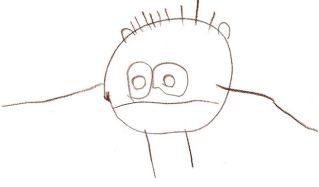
- * Çocuk Koruma Kanunu
- * Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
- * Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu
- * Türk Ceza Kanunu
- * Ceza Muhakemesi Kanunu
- * Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
- * Çocuk Hakları Bildirgesi
- * İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- * Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- * Küçüklerin Korunması Konusunda Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Kanuna Dair

Sözleşme

- * Evlilik Dışında Doğan Çocukların Tanınmasına Dair Sözleşme
- * Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme
- * Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Sözleşme
- * En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin

Acil Eylem Sözleşmesi

- * İstihdamda Asgari Yaşla İlgili 138 sayılı ILO Sözleşmesi
- * Avrupa Antlaşmaları Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması (Biyotıp) Sözleşmesi
- * Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol
- * Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol

REFERANSLAR

- Safe Children and Healty Families Are Shared Responsibility
 - Mandated Reporter Training Manuel
- http://www.vcu.edu/vissta/training/va_teachers/summary.html

Dipnotlar:

- 1 Dr.Nilgün Vatandaş, Fiziksel İstismar, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, ÇİİÖD, s.13
- 2 Yrd.Doç.Dr.Birol Demirel, Cinsel İstismar, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, ÇİİÖD, s.19
- 3 Doç.Dr.Elvan İşeri, Duygusal İstismar, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, ÇİİÖD, s.31
- 4 Dr.Aysu Duyan Çamurdan, Çocuk İhmali, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, ÇİİÖD, s.35
- 5 Child Maltreatment 2000, US Dept.of Health and Human Services
- 6 Child Maltreatment 2001, National Clearinghouse on Child Abuse and Neglect Information
- 7 Child Maltreatment 2002, National Clearinghouse on Child Abuse and Neglect Information
- 8 Diğer bölümü zarar verme tehlikesi ve terk etme gibi kötü muamelenin diğer biçimlerini içerir.
- 9 Annual 50 States Survey National Center on Child Abuse Prevention Research
- 10 Murat Tokay<http://www.turkpaylasim.com/board/archives.php/internet-cocuk-istismarini-kiskirtiyor>
- 11 <http://www.pdr.org.tr/>
- 12 Yasemen Taner, Bahar Gökler, “Çocuk istismar. ve ihmali: psikiyatrik yönleri”, Hacettepe Tıp Dergisi, 2004, 35:82-86
- 13 Murat Tokay<http://www.turkpaylasim.com/board/archives.php/internet-cocuk-istismarini-kiskirtiyor>
- 14 Dr. Ercüment AKSOY, Dr. Gürsel ÇETİN, Dr. Mehmet Akif İNANICI, sDr. Oğuz POLAT,
- 15 Dr. M. Şevki SÖZEN, Dr. Fatih YAVUZ, “Çocuk istismarı ve ihmali”, Adli Tıp Ders Notları, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>
- 16 <http://www.maksimum.com/kadin/haber/48/181115.php>
- 17 <http://www.maksimum.com/kadin/haber/48/181115.php>
- 18 <http://www.pdr.org.tr/>
- 19 Bu bölümdeki bilgiler Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu, s.66’dan edinilmiştir.